



ВІРЯ ІНДУСТРІЯ



РІК 1965

ЧИСЛО 9 (141)



ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ.

● Парламент Манітої висловився за признання української мови матрикуляційним предметом в університеті. Манітобський парламент ухвалив 11 травня 1965 року резолюцію, внесену послом Іваном Танчаком з поправкою посла Федора Кліма, якою парламент звернувся до Манітобського університету взяти під увагу питання визнання української мови як матрикуляційного предмету в цьому університеті.

● "Запорожець за Дунаєм". У п'ятницю 11-го червня 1965 року в м. Сиракузі, Н. Й., поставлено англійською мовою українську народну оперу "Запорожець за Дунаєм" Семена Гулака-Артемовського, відомого українського композитора і оперного співака-баритона середини XIX ст., автора вокально-хореографічного дивертисменту "Українське Весілля".

● Фільми Олександра Довженка демонструвалися на кіноекранах Белграда. В зв'язку з цим газета "Борба" зазначила, що Довженко один з найсамобутніших майстрів світового кіно.

● М. Кропивницький. З нагоди 125-річчя з дня народження видатного драматурга і основоположника українського драматичного театру М. Л. Кропивницького президія Українського театрального товариства встановила п'ять персональних премій його імені за кращі режисерські та акторські роботи в театрах України. Ще три премії за самобутню сценічну інтерпретацію драм, комедій, одноактівок Кропивницького присуджуватиме Міністерство культури УРСР. В палацах культури та клубах республіки читаються лекції серед населення про життя і діяльність видатного драматурга, ставляться його п'єси.

● Пам'яті М. Кропивницького. В Київському інституті театрального мистецтва відбулася наукова сесія, присвячена 125-річчю з дня народження засновника українського класичного театру Марка Лукіча Кропивницького. Вступне слово виголосив ректор інституту заслужений діяч мистецтв УРСР професор І. Чабаненко.

З цікавими науковими доповідями та повідомленнями про сторінки життя і творчості великого актора, режисера, драматурга виступили в. о. професора Л. Сокирко, доценти І. Волошин та Д. Соколов, викладачі І. Семенова, Л. Білецька.

З хвилюванням присутні слухали запис на магнітний плівці голосу М. Кропивницького.

● "Тіні забутих предків". На VII міжна-

родному кінофестивалі 1965 р. в місті Мардель-Плята в Аргентині, на якому демонструвалися фільми п'ятнадцяти найбільших карін світу, український фільм — "Тіні забутих предків" відзначено другою найвищою нагородою і також нагородою за операторські якості.

● Іван Ле. "Ми високо цінуємо Вашу роль в розвитку української радянської літератури, і зокрема історичного роману", — так оцінено багаторічну творчу працю письменника Івана Ле в привітанні президії Спілки письменників України з нагоди його 70-х роковин. Вшанувати ювіляра на урочисті збори до Київської Консерваторії прибули працівники культури й мистецтва, представники заводів, вузів, партійних і громадських організацій, гості з Росії та Узбекистану, земляки письменника з села Мойсіївці на Черкащині. Теплі вітання прозвучали й з трибуни, і в телеграммних рядках.

● Вшанування пам'яті Сергія Литвиненка. З уваги на перші роковини смерті видатного мистця, голови Об'єднання Мистецтв Українців в Америці й голови Літературно-Мистецького Клубу в Нью-Йорку Сергія Литвиненка. Літературно-Мистецький Клуб присвячує свій "п'ятницевий вечір" з 18 ц. м. 1965 р. в Нью-Йорку пам'яті передчасно померлого мистця.

● Олекса Новаківський. В київському видавництві "Мистецтво" вийшла друком монографія про визначного українського маляра, Олексу Новаківського. Олекса Новаківський був досі в підсоветській критиці і мистецтвознавчій літературі промовчуваний. Автором і впорядником монографії є В. Островський.

● Доповідь проф. О. Оглоблина. Професор Олександр Оглоблин виголосив на конференції УВАНу в Нью-Йорку доповідь на тему: "Мій творчий шлях українського історика". Конференція відбулася в неділю 13-го червня 1965 р. о годині 7 веч. в будинку УВАНу.

● О. Петrusenko. Театральна громадськість відзначила 65-річчя з дня народження видатної української співачки Оксани Петrusenko. Група мистців Києва побувала на батьківщині Оксани Андріївни в м. Балаклії на Харківщині.

● М. Рильський. Студенти-філологи Московського державного університету поклали квіти на могилі Максима Рильського та Ванди Василевської.

(Закінчення на ст. 3 обгортки)

ВІРА Й КУЛЬТУРА

FAITH AND CULTURE

МІСЯЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ ДУМКИ Й КУЛЬТУРИ
ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО БОГОСЛОВСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 дол., чвертьрічна 1 дол.

Окреме число 40 центів.

Адреса: 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada. Телефон JU-9-1606

Authorized as second class mail, Post Office Department, Ottawa, and for payment of postage in cash.

Printed by The Christian Press Ltd., Winnipeg, Canada

Рік XXVIII

July — Липень, 1965 рік.

Число 9 (141)

25-ЛІТТЯ АРХИПАСТИРСЬКОЇ ПРАЦІ.

Короткий життєпис і 25-ліття Архипастирської служби Блаженнішого
Митрополита Іларіона. 1940-1965 р. р.*

I.

ЮНАЦЬКІ ЛІТА Й НАУКА.

Мені припоручено цього вечора виконати найважнішу, але також і найтруднішу функцію, яку я мав коли попередньо в своєму житті, а саме — за 20 хвилин представити Вам нашого Блаженнішого Митрополита Іларіона, його всежиттеву працю і безчисленні заслуги, з нагоди 25-ліття Вісвячення його Епіскопом в Українській Православній Церкві. За такий короткий час, із моїм обмеженим знанням справи, трудно, щоб не вчинити кривди, так само, якби мені припоручено представити Прем'єра Гірсонса або бувшого Президента Кенеді.

Однак я згодився на таке припоручення тому, що я відчув це своїм мілим обов'язком і золотою нагодою довідатися близче, як людина може осягнути так багато за своє життя, та ще й у дуже трудних умовинах життя й праці.

Лише я прошу Вас, Владико, про-

бачити мені, коли мої інтерпретації такої поважної справи не будуть так повно представлени, як би я сам бажав.

Іван Огієнко народився 2-го січня (на старий календар) 1882-го року в Україні, в містечку Брусилові, Радомисльского повіту на Київщині. Його батько Іван і мати Євфросинія Огієнко були побожні українські православні селяни. Батько помер, як наймолодшому Івасеві було лише два роки, а вдова мати залишилася з чотирьома дітьми. Бідна мати своєю тяжкою фізичною працею ледве могла виховати наймолодшого Івася, а на утримання трьох старших дітей мати мусіла налягати на щирі добри люди.

Мати послала Івася аж десятирічного до початкової школи в м. Брусилові, бо раніше не було відповідного удержання. Поза добрий вплив рідної мами, Милосердний Господь послав йому добрих учителів, і молодий студент проявив великі успіхи в науці, хоч часто мусів уже змалку працювати, щоб заробити на своє життя. Івася з молодих років любив служити при Церкві, і вже тоді він був свідомий, що працювати мусить кожна людина,

* Проф. П. А. Кондра 13 травня 1965-го року під час XIII Собору УГПЦ у Вінніпегу, Ман., зробив такого виклада:

щоб бути щасливою, і праця — то ціль людського життя.

Подавши трохи детально початкові студентські роки Івана Огієнка, іду далі, а обмежений час позволяє мені зсумувати тільки важніші моменти його надзвичайно інтересного життя.

Закінчивши 1896-го року чотирирічну початкову школу першим учнем, Іван Огієнко, за порадою своїх учителів, рішив вступити до Військово-Фельдшерської середньої Школи в Києві, де він чотири роки студіював медицину (1896-1900). Хоч не мав він замилування до медицини, але ця школа утримувала своїх учнів безкоштовно, і давала приблизно середню освіту. Іван навіть не мав на подорож до Києва, щоб здати вступний іспит до цієї Школи, і зо своєю ненькою мусіли 1896-го року восени йти до Києва пішки, віддалі близько 60 миль. Він тут студіював ще інші предмети, бо його інтересувала історія, література, мовознавство, і філософія.

Він ще від молодих літ мав хист до письменництва і редактував рукописного шкільногомісячника. 1897-го р. з'явилася його перша друкована стаття російською мовою, бо українська мова була заборонена, під наголовком: "Як живуть селяни", яка була поміщена в Петроградському місячнику "Сельський В'єтник".

1900 — Іван Огієнко закінчив Шкolu і почав відбувати свою обов'язкову службу, як лікарський помічник, у Київському військовому Госпіталі на психіатричному відділі. У вільний час він підготовлявся до іспиту на "свідоцтво здатності" і право вступу до університету.

1903 — Іван Огієнко залишив військову службу в Госпіталі під умовою, що він обов'язково вступить на медичний факультет Св. Володимира в Києві. Маючи хист і зацікавлення до гуманістичних наук, і за порадами професорів, він залишив медичний факультет, здавши іспити за I рік, і офіційно перейшов на історично-філологічний факультет. Разом він працював "репетитором" для заробітку на своє життя, і щоб втримати старенку неньку.

1907 — 11-го червня, студент Іван Огієнко одружився з учителькою До-

мінікією Литвинчуковою також з м. Брусилова, а наступного року померла його старенка ненька.

1909 — Іван Огієнко закінчив Київський університет і отримав диплома першого ступеня від Київського університету. Під час студій він став з 1905-го року співробітником українських видань у Києві, членом Наукового Товариства у Києві, членом Товариства Просвіти і Українського Клубу. Між його професорами знаходилися такі добре відомі українські діячі, як Володимир Перетць, А. Лобода, Г. Павлуцький і інші, і він почав перекладати на українську мову праці славних учених. Він також познайомився з О. Прот. В. Липківським, що пізніше був видатним Митрополитом Київським, який навчав там Релігії, де працював і І. Огієнко.

II.

ПРОФЕСОРСЬКА ПРАЦЯ

1911 — Іван Огієнко став професорським стипендіатом при катедрі Російської мови і літератури Київського університету. Поза своєї студії він видав наукові праці: "Огляд українського язикознавства", "Граматична термінологія", і інші. Він також став членом багатьох різних наукових установ і комісій, як: "Тов. Любителів в Давньої ісъменности" в Москві, Комісії Архівної в Єкатеринславі й інших. Він також відбув кілька наукових подорожей.

Іван Огієнко також не забував за своє рідне містечко, і між іншим заснував в Брусилові Вищу початкову школу, і був назначений куратором тієї школи.

1915 — Іван Огієнко став Приватдоцентом Київського університету при катедрі російської мови і літератури, склавши відповідні магістерські іспити, і написавши працю: "Ключ Розуміння" Юанікія Галято-ського. 1916 року почав викладати свій перший курс: "Історія східнослов'янського наголосу".

1917 — Доцент Іван Огієнко був обраним Професором Київського університету на катедру історії української мови та літератури. Того самого року проф. Огієнко був призначений членом Ради Міністра Освіти. Ко-



“СЛУЖИТИ НАРОДОВІ — ТО СЛУЖИТИ БОГОВІ”.

† Митрополит **Ларіон**.

ли почалася російська революція, то він взяв повну участь в державно-політичній й освітній акції на користь свого народу, не покидаючи своєї наукової праці. Проф. Огіенко у той час видав багато книжок, як наприклад: “Українське Писання” (укр. граматика), що була ухвалена Міністерством Освіти для вживання в народніх і середніх школах і видрукувано її в кількості один мільйон примірників.

Він також видав у Києві книги “Українська мова”, “Укр. Культура” і інші.

III.

ВІДРОДЖЕННЯ ВІЛЬНОЇ УКРАЇНИ.

Проф. Огіенко був не лише вірний сын України, але він також відчував, що життя нашого народу повинно опиратися на ще більше тривкій основі, яка магла б перетривати всі жит-

теві бурі. Він брав активну участь в організації Всеукраїнської Церковної Ради.

1918 р. на Соборі Всеукраїнської Церкви в Києві, проф. Огієнко виголосив доповідь на тему: "Відродження Української Церкви". Ця доповідь мала поважний вплив на тодішні події в Україні.

Того самого року, за уряду Гетьмана Петра Скоропадського, Професора Огієнка було призначено надзвичайним професором новоорганізованого Державного Університету в Києві, а одночасно і головою Комісії по виробленні нового статуту для вищих шкіл в Україні і заснування їх.

Пізніше 1918 р. його призначено Ректором Державного Університету в Кам'янці Подільському, що постав за вдяки старанням Проф. Огієнка. Ректор Огієнко зрікся свого ректорського утримання і передав його на заснування кількох студентських стипендій для бідних студентів. В кінці 1918 р. Проф. Огієнка призначено Міністром Освіти України, а пізніше також Міністром Віровизнань, — так само і своє утримання Міністра Проф. Іван Огієнко віддав на стипендії для студентів.

1919 р. Міністрові Освіти Огієнкові уряд доручив організувати Свято Соборності України. Згідно з його програмою це Свято відбулося врочисто 22-го січня 1919 року на Софійській площі біля пам'ятника Богданові Хмельницькому. І по цей час ми цю історичну подію вшановуємо, де лише живуть українці. Багато разів Міністрові Огієнкові загрожувала небезпека смерті за його патріотичну діяльність, але, не зважаючи на все, він самовіддано служив своєму народові в найприкріших обставинах.

IV.

ЗА МЕЖАМИ РІДНОГО КРАЮ.

Від 1920-го року аж до другої Світової Війни, помимо того, що він мусів залишити Наддніпрянську Україну і всі свої маєтки, включаючи велику бібліотеку, Проф. Огієнко даліше виконував свої наукові функції в різних місцевостях, включаючи Православний Богословський Факультет

у Варшавському Університеті, де він продовжував церковну працю.

1931 р. Чехословацький Університет в Брно надав йому звання Доктора Філософії за його працю: "Українська літературна мова 16-го століття і Крехівський Апостол з 1560 років". Через його сильний вплив на українських студентів він був звільнений з Варшавського Університету. Тоді він видавав науково-популярного журнала "Рідна Мова", а пізніше "Наша Культура" інші видання.

1937 р. упокоїлася дружина Проф. Огієнка по довгій недузі. Вони мали четверо дітей, але Бог позволив виховати лише троє, і всі вони одержали вищу освіту. Мимо цього тяжкого удара і дуже тяжких політичних обставин, Проф. Огієнко не припиняв своєї праці.

1939 року в Варшаві постала Українська Церковна Рада під проводом Проф. Огієнка. Вже тоді довелося йому боронити Православну Віру не лише від москалів, але і від уніяцьких нападів.

V.

НА АПОСТОЛЬСЬКІЙ ПРАЦІ.

1940 р., коли Україна була під німецькою окупацією, Собор і Архієрейська палата на Горі кн. Данила в м. Холмі, що були загарбані поляками, повернулися в руки українців. Тоді вірні і Духовенство Холмщини і Підляшша, на своїх масових зборах обрали Проф. Огієнка кандидатом на свого Єпископа. Собор Єпископів і Митрополит Діонісій радо поблагословили його кандидатуру.

1940-го року, 9-го жовтня Д-р Огієнко прийняв монаший сан та став ченцем Іларіоном (у пам'ять Київського Митрополита Іларіона I з 1051 року). Далі, 10-го жовтня він був висвячений Дияконом, а 11-го жовтня Ієромонахом з возведенням у сан Архимандрита.

Хіротонія Архимандрита Іларіона на Єпископа Холмсько-Підляського відбулася 19 і 20 жовтня в стародавньому місті Холмі в Соборі. Висвячення відбулося дуже врочисто в присутності великої маніфестації народу і Духовенства. 19-го жовтня з Яблочинського монастиря привезено автом Архимандрита Іларіона до Со-

бору, де відбулося Наречення, а 20-го жовтня Хіротонію завершили Митрополит Діонісій, Архиєп. Празький і Екзарх Вселенського Патріярха Саватій, та Єпископ Люблинський Тимофій, пізніше Митрополит всієї Польщі. В цій вроочистій Службі брали участь понад 50 Священиків. В цей день офіційно почалася важлива духовна служба Владики Іларіона, хоч його церковний досвід був близько пов'язаний з академічним досвідом і працею через попередніх 35 років. І тепер мені зрозумілі слова, які наш Первоєпарх часто вживає, а саме: "Служити народові — то служити Богові!"

Трудні були обставини, в яких Владика Іларіон розпочав свою духовну службу, бо були воєнні часи і натиск з боку німців, а також росіян був сильний. Помимо цих труднощів Владика взяв всі можливі кроки, щоб увести живу українську мову до вжитку в Церкві. Під його проводом було покликано до існування багато інституцій, як наприклад, Духовний Семінар, Консисторія з складом церковних речей, Бібліотека і ін.

1944 р. Собор Єпископів Православної Церкви у Варшаві надав Владиці Іларіонові титул Митрополита за його велику працю на ниві Церковній, особливо за його міцну оборону Православної Віри й Церкви перед німцями.

Того самого року, на превеликий жаль, окупація великою російською армією змусила Митрополита Іларіона залишити Холм, і то лише по великіх загрозах на його життя, хоч він не хотів погодитися з такою думкою. З м. Холма виїхав він на Лемківщину (Криниця), а звідти до Словакії, а по двох тижнях до містечка Сан-Пелтен коло Відня. Там з великим жалем 2-го квітня 1945 року він мусів залишити все, що мав, включаючи свою Біблію, над перекладом якої він працював ще від 1917 р., а сам виїхав далі на захід до м. Лозанни в Швейцарії. Тут він тяжко захворів, довгий час перележав і перебув три операції...

VI. У КАНАДІ.

1947 р. 16 вересня Митрополит Іларіон відлєтів до Канади до Вінніпегу

і зостався при громаді Св. Покрови в Вінніпегу.

На Канадійській землі Владика Іларіон скоро зорієнтувався і дальнє продовжував церковну працю швидким темпом, і постійно видавав другом багато праць.

1949 р. залишенні ним в С. Пельтені книги Англійська Армія вивезла до Лондону, до Британського Біблійного Товариства, а Товариство переслали їх до Вінніпегу, включаючи недокінчену Біблію. Він далі відновив працю над нею та остаточно закінчив цю колосальну працю 1956 р. Його інші численні видання в Канаді включають три томи про укр. літературну мову, Трираменний Хрест, Ukr. Literary Language in the U.S.S.R., Поділ Єдиної Христової Церкви, Князь Володимир прийняв Православ'є, і багато-багато інших.

1951 р. Надзвичайний Собор Української Греко-Православної Церкви, що відбувся в Вінніпегу, 8-го серпня, обрав Владику Іларіона правлячим Первоєпархом, з титулом "Митрополит Вінніпегу і всієї Канади".

Під проводом Блаженнішого Митрополита наша Церква в Канаді розвивалася як духовно, так і матеріально. Ми дочекалися Всеканадійської Митрополичної катедри в Вінніпегу та Єпархіальних і інших поважних Храмів в різних місцевостях Канади. Наша Церква в Канаді тепер складається з трьох Єпархія, кожна з них очолена Єпархіальним Владикою. Митрополит Іларіон дуже совісно опікується Факультетом Богословія при Колегії Св. Андрея, який він очолює. Також під його проводом ми дочекалися нової доби цієї Колегії на площі Манітобського Університету і в асоціації з Університетом. Це одинока така Українська Православна Інституція в цілому світі. Блаженніший Митрополит постійно працює для молитовного поєднання всіх Українських Православних Церков, що до певної міри й осягнулося в трьох Митрополіях.

За переклад Біблії Британське й Закордонне Товариство в Лондоні обрало нашого Митрополита своїм почеcним доживотним членом.

Поза це наш Первоєпарх є Почесним Професором Манітобського Уні-

верситету, що свідчить за його високі заслуги в науці.

VII.

МИТРОПОЛІТ ІЛАРІОН.

Ми вдячні Богові, що Він обдарував нашого Первоєпарха добрим здоров'ям, надзвичайними талантами, сильною волею і Вірою, що найприкінчі обставини життя не могли його захистити. За своє дуже трацьовите життя він видав поверх тисячі друкованих праць, багато з них церковного і духовного змісту. Найбільша його праця — це переклад Біблії в українській мові, що перекладена з оригінальних старогебрейських і старогрецьких видань. Його знання класичних мов було необхідною підставою до такої праці. Ця праця подивляє богословів по всьому світу, бо це все життєва праця, яку звичайно виконує не одна особа, але комісія з кількох спеціалістів-богословів. Ця Біблія залишиться передовим свідоцтвом української богословської культури. Він також переклав поверх 50 Богослужбових Книг.

Різнопорядне, високо-культурне і універсальне знання Митрополита Іларіона є прикладом для всіх, що з ним мають контакт, не лише студенти, але й богослови та професори. І людина, яка займає найвищий провід у Церкві, не може мати кращого виховання і більше різнопорядного та солідного підготовлення, як це має Блаженніший Владика!...

В додатку його лагідне, шире і прихильне відношення до всіх, що бажають від нього поради, викликає любов, єдність і приятельство!...

Мабуть, Блаженніший Митрополит найкраще висловив свою ідеологію у своєму вірші, якого він присвятив українському народові у дніх свого 75-ліття, і який починається словами:

“Найбільше щастя: для Народу
Віддати все своє життя,
Покласти душу за свободу,
Прийняти за нього й розп'яття...”

Як у Божім Письмі пише Матвій 22. 14: “Багато бо званих, а мало вибраних”, наш Блаженніший Митрополит Іларіон є дійсно один з дуже малого числа вибраних!...

В імені всього ХІІІ Собору і всіх фір-

них я маю надзвичайну шану покликати Вас, бувшого Професора Київського і Варшавського Університетів, члена Української Академії Наук, Ректора Університету в Кам'янці-Подільському, Міністра Освіти і Віровизнань України, а тепер Первоєпарха УГПЦ в Канаді і Почесного Професора Манітоਬського Університету, та в цей скромний, але щирій спосіб вшанувати Вас з нагоди 25-ліття Вашої Архипастyrської служби, врученням цієї Грамоти.

Ми будемо благати Всевишнього Бога, щоб надалі мав Вас у Своїй опіці, і обдарував Вас кріпким здоров'ям, много літ прожити та в творчій праці надалі сіяти ті безсмертні зерна найвищої Правди та дочекатися вільної України і дійсного християнського життя по всьому світі!

Проф. П. А. Кондра.

II.

ГРАМОТА.

Його Блаженству, Блаженнішому ІЛАРІОНУ, Митрополитові Вінніпегу і всієї Канади, —

Сердечне привітання.

Ми, вірні Св. Української Греко-Православної Церкви в Канаді, делегати й учасники Тринадцятого Собору Церкви, вітаємо Ваше Блаженство із 25-літтям Вашого Архипастyrського служіння. Визнаємо Ваші визначні заслуги як перед Церквою, так і перед українським народом, якому Ви вірно служили пером, словом і ділом від ранньої молодості.

Молимо Господа Бога, щоб Він благословив Ваше Блаженство добрим здоров'ям та в Своїй милості дозволив Вам ще довгі роки стояти в Приводі нашої Святої Церкви Йому на Славу, а нашему народові на добро!

На многі літа, Владико!

За Президію Тринадцятого Собору Української Греко-Православної Церкви в Канаді:

Протопресвітер Володимир Слюзар, П. А. Міськів, Отець Прот. С. П. Симич, О. В. Процюк.

Дано в Вінніпезі, Манітоба, днія

двадцять третього травня, року Божого 1965-го.

(Це мистецьки написаний привіт, у рамі під школом).

III.

Привітання й побажання ХІІІ Собору.

Тринадцятий Собор щиро сердечно вітає Його Блаженство, Блаженнішого Митрополита Іларіона, Первоєпарха нашої Св. Церкви, з 25-літтям його творчого Архіпастирського служіння та визнає й високо оцінює його

го попередні великі заслуги перед Українською нацією, як її видатний учений мовознавець і літератор та громадсько-політичний і церковний діяч у часах Відновлення Української Держави та впродовж усіх дальших років його праці.

Собор одночасно в почутті глибокої вдячності визнає заслуги Блаженнішого Митрополита перед нашою Св. Церквою в Канаді, і благає Милосердного Господа благословити його кріпким здоров'ям і дарувати йому ще багато років життя, щоб він очолював нашу Церкву та провадив її до нових успіхів.

ПАЛОМНИЦТВО ПО СВЯТИХ МІСЦЯХ СХОДУ.

ІЛЛІНСЬКИЙ СКИТ.

Але ось і брама Іллінського Скиту. Я вже давно залишив свого мула і вільною ходою йду zo своїм провідником Димитріем. Йду і думаю про те, як багато в минулому проходило оцією брамою паломників. Від тих думок серце мое чомусь сильніше стукає і я відчуваю його биття. В брамі мене зустрів О. Іван, економ Скиту. Це вже старша віком людина, біля 70 років, родом з України. Ми широ привіталися й познайомилися. А тут нараз з'явився і Наставник Скиту, О. Архимандрит Миколай. Ростом він невеликий, і сивий-сивий, як той голуб. Він сам походить також з України, має 85 років, а на Афоні прожив майже ввесь свій вік. Ми відразу познайомилися, і я з перших слів відчув, що це не людина, а Ангол. Мова його чітка, спокійна, він не цікавиться тим, що діється поза чудовим його манастирем, в далекому розбурханому світі, але віддав своє життя для Бога і служить Йому ось тут довгі літа.

Отець Наставник зарядив, щоб мене негайно відправили до келії, яка вже заздалегідь була для мене приготовлена. Сказав, щоб я найскоріше повертається назад, бо вже братія Скиту чекає обіду.

Я зложив свої речі в приготовленій

для мене келії і поспішив на обід. Перед обідом Отець Наставник позив мене в головний Собор Св. Іллі, щоб я міг поклонитися Святиням. Коли я ввійшов до того Храму Божого, то мене просто охопив страх і не-змірний подив: такої краси, яку я там побачив, я ще ніде не бачив на світі! Все тут вкрите золотом та коштовними брильянтами. Я сам не знав, де я: чи на Небі, чи на землі... Великі Ікони, а особливо Ікона Чудотворної Матері Божої, вся сяє золотом і брильянтами. Все тут стародавнє, перестояло довгі віки, але свою красу затримало повністю, і кожний паломник, який сюди приходить, не може вийти з дива, що на світі ще є така краса!...

Потім ми пішли до т. зв. трапезної на обід. Там вже чекала нас зібрана вся братія Іллінського Скиту. Обід скромний, але поживний і здоровий. На Афоні м'яса не їдять зовсім, тільки городину. Може й тому тут люди щасливо доживають до старого віку. Обід відбувся за повним монашим Уставом, а на Св. Горі окремий Устав від інших монастирів, як у нас в Україні.

Після обіду О. Наставник познайомив мене з братією Скита. Всіх їх тепер є там... 4 чоловіка, а були часи, коли було понад 400 осіб. Велика різниця...

ОГЛЯД ІЛЛІНСЬКОГО СКИТУ.

Після офіційних знайомств з багатьма особами і по розмовах, пішли ми оглядати Святі Храми Скиту. А тих Храмів є тут кілька. В них зберігається таке неоцінне багатство, що немає змоги описати його словами. Є тут старинні дві Ікони Чудотворні, а це "Млекопитальниці" і "Тихвинської". Є також частинка з дерева Животворящого Хреста Господнього і частинка Мощів лівої стопи Святого Апостола Андрея Первозванного. Всі ці Святі Реліквії тут зберігаються і дуже шануються вірними, що приїздять сюди. Окрім згаданих тут Реліквій, є чимало інших частин з Мощів різних Святих Божих Угодників, яких годі перерахувати в цій моїй скромній розповіді.

Оглянувшись всі Храми та Реліквії, які в них зберігаються, пішли ми оглянути також різні інші забудови Скиту. Будинків різних тут дуже багато. Колись тут вирувало життя, видно, що жили тут сотні монахів, але тепер все це стоїть пусткою і поволі само від себе руйнується... Є там неоціненої вартості бібліотека, але тепер немає кому нею користатися і вона стоїть без найменшого вживку... В бібліотеці є дуже дорогі книги всіма мовами світу, чимало є старих давніх рукописів і невідомо, що з ними станеться в недалекому майбутньому, коли відійдуть до Вічності решта тих монахів, що тут ще живе...

У Скиті живе ще всього тільки чотири монахи, яких справді можна назвати духовними лицарями, які вірно стоять на Божій Службі. Самі вони вже немітні, старі, але повно дотримуються всіх уставів і правил, які від віків засновані на Св. Горі. На жаль, через теперішнє зіпсувте людство, немає кому іх заступити, щоб продовжувати іхнє святе діло.

СКАРБИ АФОНУ.

Побувши на Святій Горі Афоні і відвідавши деякі Храми та монастири я аж тепер побачив, як мало ми, украйнці, знаємо про цю Святу Гору. Афон — це другий Єрусалим. Гора Афон має біля 80 кілометрів довжини і біля 20 кілометрів ширини. Вся

вона забудована монастирями, скитами, келіями і келійками. А тому в світі немає ціни, за яку можна б купити оту Гору. Поза Єрусалимом немає ніде в світі таких великих скарбів, як тут. По всіх монастирях і скитах тут повно неоцінених Святинь, повно Чудотворних Ікон Божої Матері, Мощів Святих Угодників Божих, різних стародавніх рукописів та Святих Храмів, критих золотом. Кожний тутешній монастир має свою власну бібліотеку, де зберігається неоцінений писаний скарб. Це не бібліотеки, а просто музеї дорогих скарбів. Таких бібліотек чи музеїв у світі ніде більше немає. Я мав нагоду на все подивитися своїми очима, тримати в своїх руках старі книги, оправлені по-стародавньому в шкіру, писані хто знає ким і коли. Все це зробило на мене глибоке враження. Це ж культура нашої Віри, скарб всесвітнього Православія, яке колись отут буйно процвітало! Тоді, власне, сюди з усього світу пливли паломники, пливли різні книги, рукописи. Паломників цих уже давно немає, але книги ще збереглися по бібліотеках і лежать там і досі, прикриті віками минувшини...

Про всі ці скарби, які зберігаються по монастирях Афону, можна було б написати цілу книгу, але це не мое завдання, бо я передаю тільки те, що бачив, що пережив у моїх мандрівках по тих Святих місцях.

Тепер майже всі монастири і скити, не тільки слов'янські, але й грецькі, стоять порожні і пустіють. Завдяки згубному матеріалізму, що опановує наш світ, нові сили сюди не прибувають. А це велика втрата й шкода, що такі величні Святині стоять порожні...

Оглянувшись з Настоятелем усе устаткування Іллінського Скиту, пішли ми до вітальні. Це величезна заля, дуже гарно умебльована. На стінах повно портретів колишніх Настоятелів Скиту. На передній стіні пишається величезний портрет на ввесь ріст основоположника цього Скиту, славного нашого земляка з Полтавщини Паїсія Величковського († 1796 р.), який заснував цього Скита в 1757-му році. Оглядаючи різні портрети, я мав таке враження, що знаходжуся в якомусь дивному світі, перебуваю в та-

кому місці, де найбільша неземна тиша і спокій...

Там, у вітальні, ми випили каву, і Отець Настоятель сказав мені йти на відпочинок, бо пізніше буде Вечірня, а потім вечеरя. І я пішов. Але про відпочинок в мене й мови не було. Серце мое було приемно сквильоване від усього, що я побачив, і над тим усім тепер я глибоко роздумував. За відкритим вікном співали пташки, шепотів вітер з буйними деревами, і від того всього робилося спокійно на серці. Я щиро дякував Богові за ту чудову нагоду, що за Його Ласкою міг бачити те, про що колись читав по кни�ах, про що безліч разів мріяв у своєму житті...

АФОНСЬКИЙ ЦЕРКОВНИЙ УСТАВ.

Хочу при тому сказати, що час на Афоні рахується зовсім інакше. Різниця є майже на 5 годин. Отже, якщо на Афоні 6 година ранку, то на наш час це буде перша вночі. Відправи, Полунощниця починається тут в шостій годині ранку, а потім відправляється Утреня, пізніше — Літургія. Всі Відправи виконуються з дуже великою точністю за Уставом, який тут прийнятий. І хоч я мало тут монахів, усього чотири їх, але всі вони дотримують повністю монашаго життя на Афоні і не відступають від свого Уставу ані трошки. І такий порядок, як в Іллінському Скиті, є по всьому Афоні.

Коли я прибув до Іллінського Скиту, то Правила й Устави того Скиту почали й мене зобов'язувати. Я змушеній був виконувати все, що тут бу-

ло віками встановлене. Але це мені тягарем не було, а навпаки — привімністю.

Подзвонили на Вечірню. Прийшовши до Церкви, я застав там монаха Отця Полікарпа, свого земляка з Волині. Він старенький-старенький, сивий, як голуб. Має 85 років життя і на Афоні проживув увесь свій вік. Отець Полікарп — уставщик, цебто пильнує за Уставом церковним під час Богослужень. Ми познайомилися з ним, і він відразу дав мені “послушаніє”: читати й співати всі Відправи. І це було не тільки на цьому одному Богослуженні, але під час всього мого перебування на Афоні я був зобов'язаний виконувати всі ці Відправи в службінні, читання й співання... Отець Полікарп сильно пильнує, щоб бува не пропустити ні одного слова в читанні. А коли б таке сталося, то за кожне опущене слово в читанні Отець Полікарп робить ісворний виговорі...

Проживши кілька днів в Іллінському Скиті, я мав велике бажання відвідати на Афоні інші скити і монастири. В тій справі я порозумівся з Отцем Настоятелем Миколаєм. Настоятель дав мені на це своє благословлення, але коли дійшла справа до уставщика, то Отець Полікарп не хотів погодитися, щоб я позоставив Іллінський Скит на кілька днів. Потім я таки переконав Отця Полікарпа, що мені, мандрівникові-туристові, цікаво на все подивитися, і він погодився. І я вибрався в свою нову дорогу по Афоні.

(Далі буде).

Архимандрит Іов Скакальський.

РЕЛІГІЙНА ТЕМАТИКА МАЛЮНКІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

Мистецька спадщина геніяльного Тараса Шевченка, від першого малюнка 16-ти літнього юнака до останнього свого автопортрета олією, в січні-лютому 1861-го року, незвичайно багата. Дотепер точно усталено 1113 різнородної техніки виконаних малюнків, з того 278 ще не знайдених. Крім того, є сумнівного авторства 257 малюнків, які безпідставно

приписуються Т. Шевченкові, між ними є 8 малюнків релігійної тематики, як: Запрестольний Образ Матері Божої в Новопетрівському Укріпленні, Образ Матері Божої в Седніві, Образ Спаса, Христос в Емаусі й інші.

Оминаючи приписові праці Шевченка, як учня Академії Малістства в Петербурзі: праці анатомічні, зрисування гіпсових фігур, тощо, темати-

ка малюнків Т. Шевченка різнопідна. Збереглося багато портретів, між ними незвичайної вартості портрети княгині Кейкутової і Горленко, які сміло дорівнюють портретам малярів світової слави, краєвиди, рисунки з побутового життя, ілюстрації книжок, цінні малюнки історичного значення, гравюри і карикатури. Знаходимо також малюнки з церковної тематики.

Техніка малюнків різнопідна: коло 30 малюнків олією, багато акварелею, сепією, тушем, фуглем, крейдою, пастелю, біллом, олівцями, офорти акватинтою, гальванокавстикою і різною комбінаційною технікою.

До церковно-релігійної тематики належать малюнки: Церкви, кладовища, могили, Ікони та різні предмети церковного ужиткування.

Не претендуємо на повність зібраних матеріалів, хочемо тільки виказати велике зацікавлення Т. Шевченка релігійною тематикою, яка, без сумніву, свідчить про нього, як людину віруючу, і для якої не була байдужа кожна річ, яка пов'язана з Церквою.

Комунисти стараються доказати, будівля Тарас Шевченко не тільки в поетичних творах був атеїстом,* а також і в своїй малярській творчості. Так, в альбомі “Фотовиставка”, присвячена пам'яті Шевченка, Київ 1930 р. уміщено неестетичний Образ Голови Спасителя, зроблений 26.IX. 1857 р. у Нижньому Новгороді, під назвою: “Карикатура Т. Г. Шевченка на Бога”.

Дійсно, такий начерк олівцем зробив Т. Шевченко, але не як свій власний твір, а як копію потворного мистецтва.

Про цей малюнок знаходимо та-кий запис у “Деннику Т. Шевченка 27.IX.1857 р.: “Ідучи коло Церкви Св. Юрія, двері якої були відкриті, я зайшов у притвор, і в страху зупинився... Мене вразило якесь потворне чудовисько, намальоване на трьох-аршинній округлій дошці. Спочатку

* Про релігійність Тараса Шевченка ґрунтовно й науково доказано в творі Д-ра Митрополита Іларіона: “Релігійність Тараса Шевченка”, Вінниця, 1964. Накладом видавничої Комісії при Товаристві “Волинь”.

я подумав, що це індійський Ману або Вишну заблукав до Християнської Святині”...

Найстаршим малюнком Т. Шевченка слід уважати: Куток Смоленського Кладовища в Петербурзі, де пізніше тимчасово був похований Т. Шевченко. Цей малюнок виконаний олівцем в 1840 році, за часів науки в Академії Малярства. Малюнок знаходиться в музеї ім. Т. Шевченка в Києві.

В альбомі з 1845 року знаходимо малюнки олівцем: “Сільське Кладовище”, і “Кам'яні Хрести в Суботіві”. В 1848 році, під час побуту Т. Шевченка в Києві, намальована ним “Аскольдова Могила”, якої вже тепер немає. З незнайдених малюнків згадується ще “Печери Київської Лаври”.

Як ілюстратор книжок Т. Шевченко намалював до книги Надеждина: “Сила волі” в 1841 році “Католицький чернець” або “Чернець мінорит”. Постать ченця шляхетна й відповідає тексту автора. Малюнок репродуктований на сталі. Це одна з найкращих ілюстрацій цієї книжки.

До раніших малюнків Т. Шевченка з історії Гетьманщини належать: “Смерть Богдана Хмельницького” з 1836-37 рр., виконаний тушем, пером і пензлем. По середині кімнати бачимо Аналоя з великим Хрестом і Євангелією. На стіні Ікона, а коло умираючого Гетьмана сидить Митрополит.

Роком пізніше зберігся варіант того ж малюнка олівцем.

У краєвидах Т. Шевченка часто знаходимо цілі Церкви або їх бані та Хрести. Так, на акварельному малюнку “Дім І. П. Котляревського в Полтаві” з 1845 р. доминує не дім, а Собор в Полтаві.

Цим малюнком починається цінна серія праць Т. Шевченка не лише як мистця, але й людини, яка дбала про наукове значення української архітектури.

За часів перебування в Решетилівці, Т. Шевченко виконав два малюнки: “У Решетилівці”, один датований 1845, а другий 1847 роком. Видно огорожу з тополями, а за ними баня Церкви. На малюнку “У Седневі” сепією 1846 р. у загальному краєвиді вирисовується Церква. У селі “Андріїв-

шії" намалював краєвид-греблі з Церквою.

Найбільшою групою малюнків — це є різні Церкви. Є іх чимало: Одні зроблені олівцем як ескізи в альбомі, а другі як викінчені твори. Більшість Церков намалював Шевченко під час поїздок від 21 вересня 1846 р. в Чернігівській, Полтавській і Волинській губернії, як член-співробітник "Комісії для розбору древніх актів".

До перших малюнків належать: "Видубецький монастир", з виразним силуетом монастирської Церкви, що панує над мальовничими горами та Дніпром. Є це прегарний малюнок, який увійшов як офорт до альбому "Живописна Україна" 1844 року.

Улюбленим малюнком Т. Шевченка був "Межигірський монастир", зроблений олівцем в 1843 році. Про нього згадує Т. Шевченко у щоденнику на засланні 18.6.1857 р., що бачив у сні "Вид старого Києва з Хрестатика від Межигірського Спаса".

Далі вичислюємо хронологічно важніші церковні малюнки: "Здвиженський монастир під Полтавою", аквареля 1845-46 рр. з чудовою перспективою на річку Ворсклу та його долину. Цей малюнок значно кращий, як малюнок Сергія Васильківського, також вправного пейзажиста.

У Прилуках намальовано Церкву Спаса, збудовану коштом Прилуцького полковника Гната Галагана..

У Переяславі Т. Шевченко намалював кілька Церков, які мають велику вартість, як історичні Церковці — пам'ятники нашої минувшини. Ось деякі з них: "Церква Св. Михайла" — олівцем, "Церква Св. Покрови", побудована полковником Мировичем. "Переяславський Собор", збудований коштом гетьмана Івана Mazepy. "Вознесенський Собор". У своїх повістях Т. Шевченко осібливо тепло згадує Переяслав і щей прегарний Собор.

Між іншим Т. Шевченко був на тому місці, де стояла Церква Успіння Пресвятої Богородиці, у якій гетьман Богдан Хмельницький присягав на вірність Московському цареві. Церква та згоріла, а на її місці збудовано дерев'яну. Цієї Церкви Т. Шевченко не змалював.

Акварельний малюнок "У Василівці" 1845 р. представлено як вибагли-

ву дерев'яну дзвіницю, яка нагадує собою гарну садову альтанку. "Чигиринський" і "Могронинський" монастирі намальовані акварелею і сепією. Ці прегарні малюнки, крім мистецького значення, зроблені з архітектурного боку бездоганно.

"Богданова Церква в Суботові". Малюнок має велику вартість, бо дає нам образ, як приблизно виглядала ця будова. "Богданова Церква" виявляє лише початкову фазу українського барокка, перероблений відповідно до національного смаку своєрідної народної архітектури. Інж. Юрій Сластіон на сходинах УВАН в Денвері подав докладніший опис цієї будови. Тарас Шевченко застав Церкву у первісному вигляді. Правдоподібно він зробив лише начерк, а викінчував малюнок пізніше, бо є неточності в деталях та пропорціях. Змінено вигляд і розмір. Церква здається малою, тоді як її розмір в дійсності є 50 x 70 стп, вона ширша й довша. Внутрішнього вигляду немає. Сучасна Богданова Церква, після примітивних ремонтів, не має того вигляду, яка була збудована гетьманом Богданом Хмельницьким і не має того значення, яке повинна б мати. До Церкви добудовано бабінець, що цілковито обезцінює цілу будову.

До улюблених малюнків Т. Шевченка належить ще "Густинський монастир", збудований гетьманом Самойловичем в 1674 р., змальований в 1845 р. Там бачимо головну або Святу браму та п'ятибанну Церкву Св. Петра і Павла. Т. Шевченко намалював ще "Трапезну Церкву", де був похований князь М. Рєпнін. Цікава ще "Брама в Густині". Всі малюнки зроблені акварелею. Було їх більше, але до нас не дійшли.

Цей монастир реставрований москалем з Нижнього Новгороду. Позамазувано фрески, знищено гравюри, пробиці й перетоплено срібні Ризи з Ікон, з гербами гетьмана Самойловича. Ця русифікація знищила цілу вартість старовинної Церкви.

У Чернігові Т. Шевченко в 1846 році зарисував кілька різних Церков, але малюнки до нас не дійшли. Можливо, вони згоріли під час великої пожежі.

Того ж року Т. Шевченко був у

Киеві й зробив чимало малюнків, яких не знайдено, крім "Костел у Києві" — акварелею. На цьому малюнку виступають силуети бань Михайлівського монастиря. Зарисовано ще "Внутрішній вигляд Київської Св. Софії", малюнка не знайдено.

На Волині Т. Шевченко намалював кілька Церков. "В селі Вербках" — Свято-Троїцьку Церкву, де, правдоподібно, був похований князь Курбський.* Малюнок сепією зберігається в музею Тарнавських. На малюнку чудовий краєвид. Т. Шевченко дбайливо зробив план Церкви і зарисував склепіння, де знайдено труну. Совітські вчені заперечують їх принадлежність Т. Шевченкові.

"Церква в селі Сукині", коло Ковля з XII століття, з дуже цікавою будовою. У ній Запрестольний Образ-Ікона Божої Матері, який був відновлений Т. Шевченком. На це є запис в інвентарній книзі: "В 1846 році Образ сей реставрований пройджаючим живописцем Тарасом Шевченком". Цю примітку читав Митрополит Никанор (Абрамович), який в рр. 1934-1942 був деканом і сам бачив цю примітку в 1936 році ("Рідна Церква", ч. 60, 1964 року).

Найкращі малюнки відносяться до Св. Почаївської Лаври. Там зроблено 4 вартісні малюнки, з них два представляють загальний вид монастиря з півдня і заходу. Один краєвид з монастирської паперти на ріку Ікову. Останній прегарний малюнок це — середина головної Церкви. Всі малюнки — акварелею, і визначаються не тільки мистецькою вартістю, але й з архітектурного боку є незвичайно точні.

Невідомо, де зарисована на Волині "Жидівська Синагога".

В альбомі Т. Шевченка є ще малюнок однієї Церкви на Волині, крім того ескіз сепією "Капличка" і "Церква з Дзвіницею". Обидва малюнки олівцем.

* Ю. Перхарович згадує, що в Свято-Троїцькій Церкві у Вербках знаходився Образ Св. Миколая. Митрополит Никанор передає переказ, що Т. Шевченко реставрував на ньому руку Святого, а звесь Образ-Ікону відновив. Ікона і Церква згоріли в 1944 р. під час облоги совітськими військами.

Перебуваючи в Густині, Т. Шевченко змалював "Енколпіон", "Трапезну Чашу" і "Потир із Церкви в селі Можнатім". Він ці малюнки зарисував з подивутідною докладністю; крім того, дав пояснення та відписав тексти. Рисунки ці мають і музейну вартість.

Т. Шевченко малював також Ікони. Оповідають, що під час перебування в Седневі весною 1847 р. у Лизогубів він дістав замовлення на Ікони до місцевої Церкви.

Ікони були зроблені, але які, невідомо. Вони згоріли під час пожежі. Одна Ікона — Різдво Богородиці, як оповідає О. Сластіон (старший), була урятована й знаходилася в Седневі до революції 1917 р. Ікони цієї не знайдено. Совітські науковці це заперечують, не маючи на це документальних даних.

Пан В. Демич з Седнева згадує, що Т. Шевченко подарував йому Ікону "Св. Дмитра". Вона не знайдена.

В Церкві Полтавського Кадетського Корпусу була Ікона, намальована олійною фарбою, "Св. Олександри" — пензля Т. Шевченка, як був ще учнем Академії Маліярства. Виховник того корпусу, генерал Борис Нейло — іконописець, це особисто потвердив. Ця Ікона не знайдена. Репродукція Ікони була на виставці в Москві 1911-го року.

М. Сумцов запевняв, що у приватній збірці Б. Філонова у Харкові була Ікона "Спасителя" (Воскресіння), як запрестольний Образ. Оповідають, що Т. Шевченко не погодився з церковними відпоручниками, і ця Ікона була продана Школі Рисунків в Петербурзі. Пізніше цю Ікону купив Б. Філонів за 1350 рублів. Ікона намальована олією й добре збереглася. Стиль академічний. Христос представлений до пояса, у профіль, з очима, звернутими до Неба. Обличчя повне величавої гідності й носить печать сердечної доброти. Це одна з найкращих Ікон Т. Шевченка, як учня школи Брюлова. Ікона загинула в Харкові у Другій Світовій Війні.

Збереглося ще кілька нарисів Ікон олівцем, сепією й акварелю. Серед них є "Св. Петро в темниці", рисунок, подібний до композиції Рафаеля з фресків у Ватикані, хоч і був опублі-

кований, як твір Т. Шевченка, але техніка не подібна до праць Т. Шевченка. Другий нарис: "Апостол Андрей коло Хреста за мурами міста" в виданні "Мистецька спадщина" не рееструється.

У журналі "Нива" за 1914 рік ч. 8 була вміщена Ікона "Распятіє" або "Смерть Спасителя", як малюнок Т. Шевченка, без пояснень.

На засланні Т. Шевченко хотів малювати Ікони до Церкви в Новопетровському Укріпленні, але начальство побоялося нарушити заборону царя, і Ікон не виконано.

По звільненні з примусової солдатчини Т. Шевченко, вже під час подорожньої зупинки в Астрахані в 1857 р., намалював краєвид "В Астрахані", з її Церквами. Те саме зробив у Казані. У Нижньому Новгороді намалював два більших малюнки сепією і біллом: "Благовіщенський Собор і Архангельський Собор". Перший малюнок Т. Шевченко у "Днівнику" згадує як твір гармонійний, найстарша Церква в Нижньому Новгороді. Другий Собор з 1227 року Т. Шевченко характеризує як оригінальний старовинний твір, добре збережений і гарний своєю конструкцією.

Початком офортової техніки у 1858

р. був Образ "Свята Родина", ескіз з картини Мурільо, яка знаходитьться в Ермітажі. Того ж року Т. Шевченко зробив малюнка сепією з олійної картини Рембрантга "Притча про виноградарів". З тієї ж картини того ж року Т. Шевченко виконав акватинтою офорт, за який йому призначено титула академіка Академії Мистецтв в Петербурзі.

Останній малюнок за життя Т. Шевченка з релігійної тематики був зроблений сепією: "Старець на Кладовищі" у березні 1859 р., і тоді був зроблений з нього офорт.

Серед етюдів, ескізів та начерків в роках 1857-1860 знаходимо ще "Голову Христа", про яку була згадка на початку, начерк Печерського монастиря в Н. Новгороді та начеркі ще трьох Церков: Іллі, Миколая і Благовіщення.

Навіть цей побіжний перегляд свідчить, що Т. Шевченкові не була байдужа релігійна тематика, і потверджує його прихильне ставлення до Релігії, і не під яким виглядом не характеризує його як безбожну людину.

Загально ж Т. Г. Шевченко, як іконописець, ще не має належної студії.

Леонід Бачинський.

ДЕННИК МОЄЇ ДУШІ.

ПРИЧАСТЬЯ.

Причастя в Церкві орлокриле,
І всіх провадить до Христа, —
Воно в Спасінні повносиле,
Свята Надзоряна Мета!...

Причастя всіх веде до Неба,
Немов те Сонечко ясне, —
І Ним горнуся я до Тебе,
Й приймаєш сином Ти мене!...

Причастя — Квітка над квітками,
Причастя пахне як той Рай,
Троянда з Райської це Брами,
Що нас провадить в Божий Гай!...

Причастя з Господом єднає,
І вищим розум наш стає,

I наше мислення безкрайє
Він обертає на Своє...

На всі нещастя Лік Цілющий,
Це Хліб Насущний нам на днесъ,
В Причасті Богнаш Всюдисущий,—
Живий Ісус Христос увесь!...

Причастя — Вічний наш
Спаситель,
В недузі нам Цілющий Лік,
На все життя один Учитель,
Могутня Скея всім повік!

А хто Причастя не приймає,
Той Богу Господу не син, —
Він Щастя повного не знає,
І все життя його — полин!...
5.VI.1965. На літаку, на Едмонтон.

† Ларіон.

XIV.

ВІЗЬМИ УСІХ НАС ПІД ПОКРОВУ!

Свята Покрова в Монреалі.

1. НА ПРАЦЮ.

Лечу я до Тебе, мій Боже,
На працю солодку Тобі,
І Ласка Твоя допоможе
Не сохнучи серцю в журбі!...

Лечу на народнє Спасіння,
Щоб поміч бажану подать, —
Народу любовнє горіння,
Вся Ласка йому й Благодать!

Тобі віддаю душу й тіло,
Істоту усю віддаю,
До Тебе лечу ревно й сміло,
Щоб Ласку одержать Твою!...

8.V.1965. На літаку в Монреалі.

2. ЗАВІТНА МЕТА.

Літак орлом шугнув під Небо,
Стрілою Вгору все жене, —
Несе, мій Господи, до Тебе,
Щоб Ти навчав і спас мене!...

Додому може й не вернуся, —
Хай буде так, як схочеш Ти! —
До Тебе сином пригорнуся,
Як до Завітної Мети!

8.V.1965. На літаку.

3. БОГ ЗО МНОЮ...

Під нами сніг, блискучі хмари,
Над нами сонце у вогні,
І чуда скрізь — Творцеві Дари,
І зорі перляться в мені...

І в Небесах Творця я чую,
І в серці дише Дух Святий,
І чую Тройцю Трисвятую
В душі як промінь золотий!...

Я чую ясно: Бог зо мною,
Мене провадить по путі,
І мені Десницею міцною
Стежки показує святі!...

8.V.1965. На літаку з Монреалу.

4. У БІДІ.

Коли біда тебе захопить
І нізвідки помочі немає,
І вже ось-ось ураз затопить
Бездонне море те безкрайе, —

Звернись до Бога про пораду
І принеси Йому Молитву, —
І Бог подасть тобі розраду
І злáгодить твою гонитву...

Бо тільки Бог тебе врятує
І тихо виведе з нещастя,
Й душа прокаже Алилуя,
Й біді підступний не піддасться!...
10.V.1965. Монреал.

5. МИ РЕВНО БЛАГАЄМ...

Пречистая Діво, моли Свого Сина,
Щоб дав нам родючу Свободу, —
Щоб радіство вкрилася ясна Україна
Щоб Щастя вродило народу!...

Пречистая Мати, — ми ревно благаєм:
Укрий нас Покровою Волі,
Керуй Україною, Рідним нам Краєм,
Утиш нам скорботи та болі!...
11.V.1965. На літаку.

6. ВІЗЬМИ УСІХ НАС ПІД ПОКРОВУ!

Я все зробив, що міг зробити,
Тобі, Покрово, дав всі сили, —
Людей навчав, як треба жити,
Щоб все зростав народ наш мілий!

Я тепло й ревно помолився
За ввесь народ, за Україну, —
Щоб час щасливий ім стелився,
І сміялось сонце їй без впину!

Пречиста Діво, Рідна Мати,
Візьми усіх нас під Покрову:
З народу скинь в'язничні гррати,
І верни нам Волю вольну знову!...
11.V.1965. На літаку з Монреалу.

XV.

ДУША МОЛИТИСЯ БАЖАЄ...

1. У СЕРЦІ ЛАСКОЮ ДУХ ДИШЕ.

Сміється сонце, і проміння
Джерелом ллеться променістим,
І чути з Неба Піснопіння
Тим співом ангольським пречистим.

Під нами біlosніжні хмари
І ясно-синяя пустиня,
І тóвпляться чудні Примари,
І краєвид хитають синій...

А в серці Ласкою Дух дише,
І чути дзвони Великодні,
Літак жене, і не колише
І Гімни носяться Господні...
5.VI.1965. На літаку, над Едмонтоном.

2. НА ГАКУ...

Усе життя — на літаку:
Кудись лечу, чогось я хочу,
Й літак усе як на гаку,
А я ось-ось зірвуся й скочу...

Усе життя кудись лечу,
Усе життя чогось шукаю, —
Й хоч в очах сльози для плачу,
У серці ж повно звуків Раю!...

I все в страху — літак впадé,
Й що станеться тоді зо мною?...
А в далині — Господь грядé
З простертою спаси Рукою.

Життя — летовище безкорає,
А ми усе мчимось по щастя, —
Воно ж під боком ясно сяє:
Святе цілющеє Причастя!...

5.VI.1965. На літаку, до Ванкуверу.

3. ЛЕЧУ!

Лечу орлом під Небесами,
І мрію солодко про Бога, —
До Нього радісно без тами
Бринить уся моя дорога!...

До Тебе я лечу душою,
До Тебе мчиться й спрагле тіло,
І я істотою всією
Лечу до Тебе в Небо сміло!...

Сумує серце за Тобою
Й на радощах рясними плаче,
Й до Тебе лине із мольбою
Благання ревне та гарячте...

Бо Ти моя солодка Мрія,
Бо Ти моє пахуче Щастя, —
Воно у Таїнстві доспіє:

Узвітра я прийму Причастя!...
5.VI.1965. На літаку, до Ванкуверу.

4. БЛАЖЕНСТВО.

Коли ти думаєш про Небо
Й душа молитися бажає, —
Це Дух Святий іввійшов у тебе
І в серці творчо пробуває!...

Бо Дáри Дух несе Людині,
Душі дає їх цілі сотні, —
І ти стаєшся Храм Святині,
Ростуть чеснотності Господні!...

I ти зближаєшся до Бога,
В собі ти чуєш совершеннства, —
І в душу сходить повна змога
Заджити солодкого Блаженства!...

6.V.1965. Волей, Б. К.

5. НАЙБІЛЬША НАУКА ДЛЯ МОЛОДІ.

Послухай, сину, мого Слова,
Воно на світі жити поможе, —
Душа хай буде все готова
Спrijнятъ Його, навіки гоже:

Господь створив на світ Людину,
Створив її Собі як сина, —
Тому Він їй аж до загину
Вся Радість і Краса єдина!

Господь вдихнув в Людину душу, —
Й вона Святою стати може, —
Тому любити Бога мушу,
Й любити серцем все, що Боже!

Могутній розум Бог Людині
Подав на щастя і на ліки, —
Тому ми Бога любим нині,
Й любити будемо повіки!...

6.VI.1965. Волей, Б. К.

† Іларіон.

ЦІННА ПРАЦЯ.

(“Дохристиянські вірування українського народу”).

У передмові до цієї грунтовної монографічної праці автор — Митрополит Іларіон, — зазначає, що знані дохристиянські вірування українського народу дуже важливо для належного зrozуміння теперішньої духової культури нашого народу, для глибшого зrozуміння історії нашої Церкви, історії суспільного життя народу,

а також для кращого зрозуміння історії української культури і літератури.

До цього часу подібної монографічної і синтетичної праці на цю тему ще не було ні в Україні, ні поза межами України. Праця Митрополита Іларіона — це перша солідна наукова монографія про віру наших предків та про вплив дохристиянських вірувань на звичаї і обряди українського народу.

Праця Митрополита Іларіона,крім

передмови, має 12 основних розділів: Дохристиянські вірування; українська мітологія; українська демологія, дохристиянська богослужба; відунство і повір'я; життя людини в обрядах і повір'ях; смерть, похорон і позагробове життя; стародавні свята; двоєвір'я; вдача і супільне життя наших предків; вивчення дохристиянських вірувань; глибока християнізація України.

Кожний розділ дуже цікавий, бо автор розповідає не тільки про давні дохристиянські вірування наших далеких предків, а й пов'язує їх з нашою сучасністю, з залишками або впливами цих давніх вірувань, що живуть ще й досі в народі, що відбилися в творах нашої літератури, в народній поезії, в звичаях та обрядах українського народу.

От, наприклад, читаємо про весілля (212-216 стор.). Тут відзначено дохристиянський ритуальний характер українських весільних обрядів, а в примітках подано багату літературу про українське весілля.

Описуючи повір'я українського народу, Митрополит Іларіон подав багато цікавих прикладів з творів українських письменників (Т. Шевченка, Марка Вовчка, Куліша, Гулака-Артемовського, Мирного, Нечуя-Левицького, Кобилянської, Грінченка, Багряного, Рибака та ін.).

Докладно описано в книзі похоронні обряди, в яких відбилися стародав-

ні народні вірування ще дохристиянської доби.

Тут же використано й одне з найцінніших джерел — наш Початковий Літопис і навіть подано ілюстрацію "Похорон на санях" з рукописного "Життя Бориса і Гліба" XIV століття (оригінал XI століття).

Один із найцікавіших розділів книги — це IX розділ "Стародавні народні свята" (265-312 стор.). "Наш стародавній святковий обряд, — зазначає Митрополит Іларіон, — був дуже широкий і багатий, від чого й до сьогодні позосталося чимало залишків, особливо обрядових пісень: веснянки, гайлки, купальські, колядки, щедрівки й ін.". І далі автор розповідає про залишки глибокої старовини в українському народному календарі.

Праця Митрополита Іларіона "Дохристиянські вірування українського народу" особливо цінна тим, що в ній сполучено науковий зміст з популярним викладом. Книга читається з великим інтересом, як цікавий твір красного письменства. Прекрасна мова, багатий зміст, численні приклади з фольклору та з творів української літератури, цінні бібліографічні матеріали і важливий предметовий покажчик в кінці книги, — все це становить великі позитивні якості корисної і цінної праці Митрополита Іларіона, що повинна стати настільною книгою кожного українця.

Проф. Петро Одарченко.

"ДОХРИСТИЯНСЬКІ ВІРУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ".

(Рецензія).

Інститут Дослідів Волині видав історично-релігійну монографію Митр. Іларіона, монументальне джерело творчості українського духа, під таким наголосом, працю об'ємом понад 420 сторінок. Писати про неї докладнішу рецензію треба б на кілька-надцять сторінок, бо таке багатство духа наших предків охопив автор у цій давній очікуваній праці. Тут обмежимось тільки на підкresленні важливості змісту цього відомопомного твору, який являється нині незамінним посібником для всіх охочих знання й відомостей про просто незмірні

духові скарби наших предків.

"Знати дохристиянські вірування українського народу дуже важливо, бо тільки знаючи їх, ми можемо належно зrozуміти теперішню духову культуру цього народу й правдиво оцінити силу пізнішої Християнізації серед нього..." — пише Автор у вступі своєї цінної праці. Додамо, що саме оця духовна глибина наших предків-русьичів, історичних володарів давньої Київської землі-держави, дала їм силу понести культурні релігійні й народні надбання на Схід і Північ від Києва, та створити, на своє історичне нещастя, з муромських племен сьогодні панівний московський народ.

Митрополит пише переконливо, що "...без належного знання дохристиянських вірувань годі зрозуміти історію української культури та літератури, як давньої так і нової, бо воно завжди оперує з народними віруваннями, переказами, піснями й т. ін." Це отої "етнографічний матеріал", без якого немає зрозуміння нашої духовової старини. Свою працю Автор складав довго десятки років, ще в Європі, і саме тому вона вийшла такою цінною і сьогодні незамінною книгою в ділянці духовних студій наших предків.

Поселений і залежний від буйної природи рідної землі — давній русич будував свої дохристиянські вірування на керівних елементах тієї природи. Небесні світила, вогонь, земля, вода, повітря, рослинний і звіриний світ дозвілля, — все це оті вирогідні й достойні панівні елементи духової творчості спосібного предка. Із залежності від них і в бажанні знайти з ними душевний мир, — русич творив свою мітологію, називав своїх рідних богів, йому потребних і міліх, і то так глибоко, що вкінці й нова, принесена проводом Християнства Віра мусила обмежитися до поверхневої перерідини, створивши своєрідне наше вірування, оту "Руську Віру", "Благочестиву Віру", далеку від посторонніх наслідувань. Саме ось тут лежить ота незнущима сила "нашої Віри", яку так завзято боронить наш селянин, навіть ставши безземельним кріпаком совєтського режиму.

Діставши від своїх предків у неписаний, переданий "од роду в рід", традиції цілу пребагату побудову своїх духових скарбів, — не міг і не може й нині він, отої вірний носій українського духа, — вирікатися іх, міняти свій народній календар, заступати рідні Святощі чужими позлітками, які заносяться в його середовище звичнені псевдоінтелігенти.

Ці носії чужих духових впливів, не знаходять вдачного ґрунту в рідному середовищі, з якого вийшли, бо його не зглибли, не зрозуміли багатства його, а закохалися в чужих божків, підносячи іх, покинених у власному середовищі, до "ступеня "модерних надбань".

Оце шукання чужих божків, будь

воно в духовній чи мирянській сфері відбувається, несе наше внутрішнє національне розбиття і блукання в чужій неволі.

Тому ми стрічаємо такі нинішні парадокси: державні народи відгребують свої закинені національні пра-старі традиції й ними величаються, а серед наших провідників стрічаємо "новітніх апостолів" всього чужого, бо воно... краще, смачніше, екуменічне, вселенське і т. д. А тимчасом бездержавний народ, відірваний від пра-дідної традиції духового життя, стає готовим смачним предметом винародовлення. В чужині ще більше діє цей закон "планомірного нищення" чужинців-зайдів.

Давні русичі створили цілу дохристиянську Богослужбу, яка й увійшла чимало, в зовнішній нацриві, в християнський світогляд нашого народу. Тож усі наши родинні Свята — це відбитка давніх настанов наших предків. І нічого дивного й грішного тут немає, бо ж це тягла історія нашого духового скарбу. Навпаки, треба радіти і всіма способами помагати, коли наша молодь, просто інтуїтивно, на чужині живучи, привертає наші пра-старі національні й релігійні традиції.

Митрополит Іларіон подає багатство життя української людини в обрядах і повір'ях, смерть, похорон і по-загробове життя її, наші стародавні народні Свята, так тісно пов'язані з українською людиною, що без них вона просто ограблена з української душі, страчена для українського загалу. Століттями нова Церква не змогла насильно викорінити стародавніх традицій духа предків-русичів, і це наше щастя, що вони, ним перевищовані відповідно до своїх духових і фізичних потреб, у такому рідному виді дійшли до наших часів. Дійшли і далі плекаються, хоч серед дуже важких обставин, бо вони дають нам, нащадкам славних русичів-державників, невмирещу віру в перемогу української Правди над московською облудою і неволею.

На цій пребагатій духовій традиції давніх русичів виховався новітній тип української людини, що мусить успішно змагатися з усіма ворожими наступами на нашу релігійну і націо-

нальну погубу. А вони йдуть на нас, ідуть повільно, скрито, навіть руками “своїх” поміщиків, які проповідують спершу “неважну” зміну в релігійному і національному житті нашого народу, в поневоленій Батьківщині, і на еміграції в чужині. Супроти цього Митрополит Іларіон, як духовий Батько нашого православного народу, своїм прецінним твором напоминає заразом нас — не зрікатися свого рідного, не шукати чужих божків, не знецінювати своїх духових скарбів і не замінювати їх чужими, пустомельними позлітками, які ніколи не приймутися в здоровому ядрі української творчої людини. Автор привів читачеві перед очі наявний приклад правдивості своїх думок, коли розкрив, що майже всі наші велики письменники писали свої твори, засновуючи їх зміст на народніх прастиарих духових скарбах.

“Українське дохристиянське (“поганське”) вірування, довгі віки досить помітно хитане, на кінець Х віку легко поєдналося з Православ'ям, і стало виразно уступати йому. І наша Українська Церква стала закорінюватися й міцніти, хоч була принесена з чужого ґрунту”. Такі глибоко-правильні висновки робить Автор, поєднуючи надбання наших предків з сучасністю. Бо своє рідне зневажають, опрокидують і промінюють лише ті блудні сини, які не зглибили і не полюбили прадідівської духовової традиції, але полизали чужинні позлітки, і ними хотіли б заблестіти серед рідного народу. Тимчасом він “не в тім’я битий” й відважно відкидає такі спроби, хоча й чимало шкоди це приносить.

“Українська Православна Церква глибоко й широко охопила все народне життя, і дала змогу... творити українську національну культуру, культуру народну, сильно відмінну від культури, скажемо, інтернаціональної інтелігентської”, — це золоті думки Автора, що боліє над отими різноманітними спробами “своїх” провідників — чимгlibше пірнути в чужу воду (Коли б самі в їй зникли — мала шкода була б, але й своїх вірних хотіли б там втопити!).

Власну національну духову культу-

ру “творив головно сам український православний народ, бо пізніше українська інтелігенція виразно відірвалася від свого народу...” — пише Автор гірку, але конечну правду ввічі. Княжа інтелігенція, по упадку держави, яку чимало сама розложила, пішла в чужі польсько-литовські і московські ряди. А хіба ж краще зробила козацька? І на наших очах скільки нашої “провідної еліти” пішло в чужі ряди? А скільки ніби осталося “боронити” народ, але стали негідними прислужниками наїзника чи іншого чужинця...

Митрополит Іларіон закінчує свою монументальну працю пророчими словами: “Світ стоїть на тяжкому роздоріжжі між кривавим Антихристом і кротким Ісусом...” Так, на наших землях Антихрист намагається добрести викорінити духові традиції української людини, її душевно здеформувати і зробити своїм манекеном. Але народ не даетесь, змагання боротьби йдуть важкі, але невмирущі...

На чужині ми більше самотужки розбиті, здесятковані, бо ж живемо у вільному світі, але не користаемо з багатих прикладів вільних народів, як вони змагалися й здобули свою незалежність...

На церковному полі нині в нас дійсно “танцювальний танок” антихристових агентів, з цілю розбити нас релігійно, зневірити в нашу пребагату духову скарбницю Рідну УАПЦеркву, а на її місце поставити чужих бовванів, модерних божків, які так подобалися здалека різним нашим псеудоінтелігентам, бо їм видається, що це модерне, поступове, легке, вигідне... Тимчасом такі легковірні й пагубні спроби вже нераз, не двічі були в нашій сумній історії, і всі вони кінчалися програною, а народ мусів понести тягар нових ударів, бо “провідники” пропали...

“Зрозуміти українську народну культуру повно, як єдине ціле, нема можливості без знання дохристиянських вірувань, які були в ній дуже сильні і такими позосталися й надалі”. Такими думками кінчить Митрополіт Іларіон свою історичну працю, за яку належить йому наша найглибша вдячність і любов.

О. Володимир Левицький.

ЛЕКСИЧНИЙ ФОНД ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ КИЇВСЬКОГО ПЕРІОДУ Х-ХІВ СТОЛІТЬ.

(Автореферат).

Тюркські запозичення.

5. В розділі “Тюркські запозичення” маємо досить численні запозичення від таких тюркських народів, як: болгари, авари, угри, хозари, печеніги, половці і татари. Через мови цих народів багато слів перейшло від персів і арабів. Запозичення потрапляли в різні сфери життя.

а) Із сфери природи номенклатура понять обіймає неживу і живу природу.

1) Нежива природа: назва суходолу (яруга), категорія часу (иречипъ “наїза місяця у татар”).

2) Жива природа: рослини (вишня, евшантъ “полин”, ковыль “степова трава”, кочанъ “стовбур кукурудзи, капусты”), тварини (вѣкъша “лисиця”, дивъ “птах”, баранъ, быкъ, актазъ “кінь”, козыль, лошадь та ін.), людина (буесть “божевілля”, кулакъ).

б) Із сфери матеріальної культури номенклатура понять обіймає такі галузі: оселя і будівлі, їжа, одяг і взуття, побутові речі, заняття.

1) Оселя і будівлі: назви оселі (улусъ “селице”, звідси: улусъникъ “володар”), будівлі (вѣжа “намет, башта”, шатель, казна “приміщення для збереження майна”, кирпичъ “цегла”).

2) Їжа: кумузъ, кумызъ “напій з кобилячого молока”, сахаръ “солодка речовина”.

3) Одяг і взуття: одяг (бугай “верхній одяг на хутрі”, япончица “зимовий одяг”, кафтан, обирь “шовкова тканина для верхнього зимового одягу”, орътьма “одяг багатих людей”, вотола “трубе сукно”, хила “халат” та ін.), головне вбрання (клобукъ, хуста “жіноче вбрання”), взуття (башмакъ, сапогъ), прикраси (серга).

4) Побутові речі: посуд (бадья “посуд для пиття”, кърчага “горщик”, чумъ “ківш” та ін.), дорогоцінні камені (алмазъ, бисерь, жемчугъ та ін.), хатні речі (калита, чара “чарка”), господарські речі (батогъ, тъмлыга

“віздечко”, телъга “віз”, топоръ та ін.).

5) Заняття. Тюркські запозичення відбились у двох галузях: в галузі торгівлі і промислу.

В галузі торгівлі: місце торгівлі (базаръ), предмети торгівлі (товаръ, юкъ “в'юк”), вага (безмънь), проши (алтынъ, деньга, ногата), податок (тамга).

В галузі промислу: булатъ “сталь”, харадул “те ж”, рътутъ.

в) Із сфери духовної культури майже не збереглось тюркізмів, за винятком декількох термінів: тълмачъ “перекладач”; в галузі мистецтва і розваг: боянъ, сурна, шахи, шахматы.

Релігійна лексика також не велика, переважно слова, що стосуються поганської релігії: бълъванъ, бесерменъ, ропота “мусульманський храм”, упиръ “мрець, що встає з могили”, улубагръ “свято”.

г) Із сфери суспільних відносин номенклатура понять обіймає дві групи слів: родина та громадські взаємовідносини.

1) Родина: поняття родини (юртъ, батя, уланъ), родинна спорідненість (шуринъ, чъртогъ “шлюб”).

2) Громадські взаємовідносини: поняття громади (ватага), соціальна диференціяція (быль “вельможа”, панъ “знатна людина”, санъ “честь”), трудова диференціяція (казакъ “слуга”, чага “чевільниця”), диференціяція за національністю (сирянинъ).

г) Із сфери політичної структури номенклатура понять обіймає різні ханські титули, східні назви урядових документів, урядовців, повинності населення, воєнну справу.

1) Ханське царство: орда, ворда.

2) Ханські титули: банъ “правитель у Далмациї і Угорщині”, баскакъ “обласний правитель, збирач податків”, жупанъ “князь”, каганъ “цар”, салтанъ “титул царя в Азії”.

3) Урядові документи і урядовці: документи (кабала “договір”, мишень

“печатка”, ярлыкъ “жалована грамота татарських ханів”), урядовці (дорага “татарський урядовець”, казначеи “завідувач казни”, кудерма “кат”).

4) Повинність населення: татарщина “податок”, въкша “те ж”, отарица “те ж”, ямъ “грошовий збір”.

5) Воєнна справа: війна (саїгатъ “воєнна здобич”, кощєи “полонений”, ординьць “те ж”), вояк (богатырь, богатуръ “хоробрий, силач”, казакъ), зброя (кончанъ, кончарь “кинжал”, коръдъ “меч”, сабля, тулъ “піхва для стріл”, шереширъ “снаряд для стріляння”), укріплення (карауль “сторожа”, курганъ “кріпость”).

д) Із сфери загальновживаної лексики номенклатура понять обіймає невелику групу слів: східні слов'яні, очевидно, обходились більш своїм власним фондом побутової лексики. В давніх пам'ятках ми знайшли тільки кілька прикметників загального значення: альи “червоний”, босыи “сірий”, бурыи (колір коня), карыи “чорний” (про коня).

Скандинавські запозичення.

6. В розділі “Скандинавські запозичення” маємо невелику кількість слів скандинавського походження. Хоч про скандинавські впливи на літературну мову Київського періоду X-XIV ст. наука ще не сказала останнього слова, проте можна з певністю твердити, що цей вплив був не великий. Це пояснюється тим, що варяги в культурному відношенні не були вищими від слов'ян і тому швидко асимілювались з місцевим населенням Київської Русі, залишивши тільки невелику кількість власних назв. В давніх східнослов'янських пам'ятках збереглось небагато таких слів, які належать до таких сфер, як: матеріальна культура, суспільні відносини, політична структура і загальновживана лексика.

а) Із сфери матеріальної культури номенклатура понять обіймає тільки слова в галузі торгівлі: назва ваги (кербать “човен”, шнека “те ж”, шыгла “щогла”).

б) Із сфери суспільних відносин маємо відомі в пам'ятках терміни: в галузі соціальної диференціації (смърдъ “проста людина, селянин”) і

в галузі диференціації за національною ознакою (варягъ).

в) Із сфери політичної структури маємо відомі в пам'ятках терміни: гридь, гридинъ “дружинник, вояк княжий”, туинъ “урядова особа при князі”. А з урядової номенклатури: ябедыникъ “службовець суду”.

г) Із сфери загальновживаної лексики маємо лише кілька слів скандинавського походження: запа “надія”, заалѣнне “те ж”, строка “нарізка, знак”.

Фінські запозичення.

7. В розділі “Фінські запозичення” пам'ятки до XIV ст. дають нам дуже мало слів фінського походження. Це пояснюється тим, що слов'ян від фінів, як указав Шахматов, відділяли балтійські народи, що виключало можливість сусідніх зв'язків між слов'янами і поволжськими фінами. Фінські запозичення зустрічаються пізніше в російській мові, і то переважно як географічні назви, а в північних російських говорах і як назви речей широкого вжитку. Слови, що їх ми знаходимо в пам'ятках X-XIV ст., належать до таких сфер: природа, матеріальна культура і релігія.

Із сфери природи маємо кілька слів переважно географічного характеру: назва місцевості (Олонесь), назви річки і протоки (Узьєрва, шоломя “протока”), назва болота (льва “калюжа, болото в лісі”).

б) Із сфери матеріальної культури маємо такі слова: назва їжі (коврига “хліб цілий”), і назва щогли (пъря, пря).

в) Із сфери релігії маємо кілька слів на означення поганського божества та чародійства: божество (кумиръ) і чародій (вълхвъ, вълхва, вольхование).

(Далі буде).

Проф. П. Ковалів.

ПРАВОСЛАВНА ВІРА.

Наука Східних Патріархів про

Православну Віру.

Це найцінніший Катихизис. З передмовою Митрополита Гларіона 1957 рік, 200 ст. Ціна 1 долар.

МОЗОК І МАШИНА.

(Продовження).

2. Це твердження матеріялістів за-перечується ще фактами, що виявилися при вивченні людей кам'яної доби — тасманійців, які мали такі ж розумові здібності, як і розвинені культурні люди. Факти будемо брати з антирелігійної книги матеріяліста В. Ф. Зибковця: "Всегда ли существовала религия", Москва, 1959.

Тут не місце розбирати всю його книгу, а візьмімо з неї те, що стосується нашої теми.

В 1803 році, коли почалася колонізація Тасманії, тасманійців було 20.000. Безжалісне нищення їх привело до того, що в 1876 році помер останній тасманієць (ст. 51).

Тасманійців вивчали науковці. Було виявлено, що вони стояли на найнижчому ступені історичного розвитку (ст. 51). Їх знанням було знаряддям, яке вживалося ще пітекантропом і синантропом (ст. 55). У них не було навіть луків і стріл. Не знали вони й про ганчарство.

Щодо розумових здібностей, то в тасманійців вони були такі ж, як і в культурних народів. Мова тасманійців складалася з 500-600 слів (ст. 57).

Для порівняння скажемо, що в сучасних культурних народів сотні тисяч слів (ст. 57). І все ж тасманійці без особливих труднощів оволоділи англійською мовою і читали англійські газети (ст. 62-63). Дуже високої якості були пісні тасманійців (ст. 70). Було в них образотворче мистецтво (ст. 70). Вони мали почуття краси, і їхні вироби з черепашок були високої ювелірної якості (ст. 71).

Тасманійці були високоморальний народ. Французькі вчені Ля Біллард'є і Франсуа Перон захоплено розповідають про їх високу моральність, довірливість, доброзичливість і привітність (ст. 53-54). Тасманійці були свободолюбний народ, не знали рабства, а тому й були знищенні (ст. 54).

В цій же книзі на ст. 64-65 Зибковець пише про високу моральність багатьох інших диких народів, яких "культурні" народи зіпсували.

Факт, що дики народи моральніші "культурних", що розумові здібності у них такі, як і в культурних народів — б'є по матеріялізмові, бо виходить, що трудова діяльність людини тут не при чому.

Лише стоячи на ґрунті Біблії можна пояснити і високі розумові здібності диких людей, і їх високу моральність.

Скільки часу існує розумна людина? Порівняно, не так давно. Тут цікаво відмітити, що навіть матеріялісти тепер пишуть, що розумна людина з'явилася тільки 20.000 років тому (Журнал "Техника — Молодежі", Москва, 1963, ч. 1, кольорова сторінка після 36-ої сторінки). Це стільки, скільки й за розрахунком на основі Біблії богослова проф. С. С. Глаголєва ("О происхождении и первобытном состоянии рода человеческого", Москва, 1894; Зеньковський "Апологетика", Париж, 1957 р., ст. 85-86). Той рахунок (в 1965 році 7473 роки), який дав в раннє середньовіччя Діонісій Малий і який і тепер за традицією приймається в Церкві, не є достовірний.

7. Думки нематеріальні.

Скорість руху матерії має межу. Найбільша можлива скорість матерії — це скорість світла (300.000 км. на сек.). А скорість думки не має меж. В одну мить ми можемо облетіти думками увесь Всесвіт. Значить, думка — надматеріальна.

Що ж говорять матеріялісти?

Деякі матеріялісти хочуть звести думку до фізіології. Інші матеріялісти заперечують це. Ось що пише Д. А. Бирюков в книзі "Миф о душе", Москва, 1965 на ст. 24: "Така ультраматеріялістична позиція глибоко невірна і в фактичному, і в філософському відношенні... Безглупдими виглядають заклики деяких учених до заміни психології фізіологією... Фізіологія вивчає матеріальні процеси, що відбуваються в нервовій системі і які є основою психічних процесів. В цьому змислі психічні акти, що виникають в мозку, наприклад, думка —

є матеріальними, але не речовинними, як підкреслив В. І. Ленін. Думка не має ні температури, ні ваги, ні довжини".

А ось в книзі "Питання атеїзму". Збірник. Київ, 1958 на ст. 20 написано: "Мисль — не тілесна, не речовина, не матеріальна. Назвати мисль матеріальною, — писав В. І. Ленін, — значить зробити помилковий крок до змішання матеріалізму з ідеалізмом" (В. І. Ленін. Твори, т. 14, ст. 222).

Кому ж вірити? Чи матеріальна думка, чи нематеріальна?

В журналі "Техника Молодежі", Москва, 1961 в числах 1,2,3 надруковані висловлювання багатьох вчених Советського Союзу з приводу питання: "Чи існує передача думки на віддаль?" В числі 2 на ст. 31-32 є цікаве висловлювання доктора медичних наук Н. Джавадяна. Він пише: "Думка не матеріальна, і ніколи не може стати матерією... Тільки матерія може бути передана на віддаль, тільки вона може діяти на наші органи чуття... Це добре знають прихильники можливості передачі думки на віддаль, тому вони намагаються "матеріалізувати" думку. Вони вважають, що думка може бути передана за допомогою електро-магнітних хвиль, які, можливо, випромінюються мозком голови. Одначе подібне міркування помилкове... Не можна шукати якогось звязку між думкою і біотоками мозку... Нема нічого більш містично-го, фантастичного й абсурдного, чим припущення, що біотоки мозку, як наслідок діяння мільйонів клітин, що знаходяться в різних відділах головного мозку, є носіями думки".

В советському журналі "Знаніе — Сила", Москва, 1960 р., ч. 12 на стор. 18-23 також вміщені висловлювання советських вчених з приводу питання: "Передача думок — чи можлива вона?" Такий загальний заголовок статей. Досить передати заголовки окремих статей учених, щоб бачити їх розгубленість: Г. Анфимов: "Зустрічі з незрозумілим"; С. А. Асретян: "В шуканні мозкового радіо"; "Потрібні нові експерименти", Д. А. Бирюков: "Передача думки неможлива"; П. Гуляєв: "Феномен пси" — це реальність"; М. Ливанов: "Проблема залишається відкритою"; Л. Крайзмер:

"Біоелектроники не існує"; Л. Васильев: "Біологічний радіо-зв'язок — відолосок минулого".

Редакція "Знаніе — Сила", як підсумок висловлювань вчених, пише від себе на ст. 23: "Ви бачите: вчені ще сперечаються не тільки про природу цього цікавого, в багатьох випадках загадкового явища, але й про те, чи існує воно взагалі. Правда, для повного заперечення навряд чи є підстави. Можливо, дивний феномен існує".

У цьому ж числі журнала зазначено, що проф. Л. Л. Васильев 15 червня 1960 року в Ленінградському Домі Вчених робив доповідь на тему передачі думок на віддаль, в якій, посилаючись на велику кількість проведених ним експериментів, довів, що передача думок — це науково перевірений факт, і що особливо важне, — ця передача не має нічого спільногоЗ електромагнітними хвильами, що природа її не електрична.

Про це проф. Л. Л. Васильев і його наукові співробітники знали ще 25 років тому, але "підсумки праці виявилися настільки дивними, що автори утримувалися від опублікування. Тільки тепер, майже через чверть віку, вирішено їх опублікувати і віддати на суд науци. І разом з цим почати серію експериментів на новій, більш сучасній науці" (ст. 20).

Причина "утримання від опублікування" мабуть інша: заборона, бо ще в 1927-1928 роках в советському журналі "Вестник знання" було дещо опубліковано, а потім замовлено. Тоді було опубліковано таке: "Досліди останнього часу на Заході і в нас в ССР, напр., досліди відомого фізіолога Шарля Ріше та інших учених у Західній Європі, а в нас академіка Бехтерьова, акад. Лазарева, проф. Васильєва та інших говорять нам, що ми можемо вважати фактами ряд явищ, як: ясновидіння, яснослухання, автоматичне письмо, читання думок інших, що ще недавно здавалось дикою фантазією" ("Вестник знання", 1927, ч. 7, ст. 1088). А через рік писалося: "В Державному Рефлексологічному Інституті Мозку в ССР було зроблено ряд дослідів в справі передавання думок на віддаль. Цими дослідами доведена можливість пере-

давання й приймання думок незалежно від віддалі в нормальному стані і в стані гіпнозу. Спроби, які були зроблені з так званими ясновидчими, показують, що останні можуть говорити, коли і хто помре, якою смертю, вони можуть описувати ми-нуле та майбутнє" ("Вестник знання" 1928 р., ч. 16, ст. 812-813).

Тут хочемо звернути особливу

увагу на знання майбутнього, яке ніякими матеріалістичними припущеннями не можна пояснити.

Ось ми коротенько розглянули, що нам відомо про мозок. Яка ж надзвичайна розумність і в будові, і в праці його!

(Кінець буде).

О. Прот. М. Овчаренко.

У ВСЕСВІТНІХ ПРОСТОРАХ.

Не один із читачів, певно, не раз асливе безліч разів запитував себе: Чи живуть живі, розумні істоти на інших планетах?... Такий запит, з одного боку, подобає на безглуздність, а з другого — має не лише цікавість, але й велике значення. Адже прилітали якісь "літаючі тарілки", і, з описів їхньої поведінки — вони ніби-то керовані розумними істотами. Чи ж не цікаво було б порозумітися... ба, навіть побрататися з подібними людьми, перейняти собі їхні досяги: в науці, в техніці, в житті, культурі тощо.

Словом, дуже важливо було б знасти, як воно "там". Але... але, на жаль, наша наука покищо прямої відповіді не дала, бо й сама не знає, що відповісти на це цікаве, доречне й важливе питання: "Як можуть живі істоти, якщо вони є на інших планетах, досягати до нас, з віддалі, яку світло проходить сотні тисяч років та ще за тих умов, коли саме світло летить з швидкістю 300.000 кілометрів на секунду?"

Як і в багатьох наукових питаннях, так і в цьому, науковці стали одні проти других, якщо не брати до уваги ще й тих, що стали третіми, які вже цілком не мають жодного зацікавлення до цієї таки важливої справи. Так, одні науковці вважають, що лише наша Земля догідна, щоб жити на ній, і вони розглядають Землю не як правило і образ, а швидше як вийняток, як щасливу випадковість, як одну з можливостей, надто рідкісних, — не більше.

Інші науковці, передовою особою яких був незабутній французький зорезнавець Каміл Фламаріон, а те-

пер є — англійський молодий зорезнавець Гойл, — уважають, що життя всюди існує, в усім Усесвіті, а Земля не є якимось винятком. Та є й такі, проте, які більше скромно допускають, що життя існує, хоч і не в усьому Усесвіті, а, проте, все таки є на тих принаймні планетах, що більше придатні на це.

З цього поділу думок видно лише однє, що наука в галузі цього питання не знає дійсності, а лише робить згадки, підшукуючи правдиве вирішення.

Заперечувачі зажитлення світів у Всесвіті (главним чином планет нашої сонячної системи), як на нашу думку, вирішують про життя на планетах з розміру й подоби життя на Землі — вони беручи, не відомо чому, життя на Землі за прообраз, розуміють за можливість "а-ля земного" життя на планетах, гадаючи, знову невідомо чому, що життя може бути лише на зразок земного, й, отже, приходять до висновку про неможливість такого життя (а значить і ніякого) на планетах в Усесвіті.

І все ж таки, не зважаючи на це, вони допускають наявність або можливість рослинного життя в його найпростіших формах (мохи та обрісники), прикладом — на Марсі. Якщо навіть так, то й це вже треба вважати за наявність життя на Марсі з повною надією на дальший розвиток життя там, аж до найскладнішого.

Нешодавно померлий зорезнавець Джинсуважав народини Землі та появу на ній життя лише якоюсь випадковістю в житті Всесвіту, помилкою, так би мовити, просторового механізму або явищем провіденцій.

ним, зумисним. Як на християн, то ця думка повністю сприйнята, бо вони саме так і гадають, — Землю створено саме зумисне, в відміність від інших світів.

Думаю, що тут не зайве було б зуважити, що ці науковці допускають у своїх метикуваннях помилку "землеморфізму", що полягає в тім, що про життя Всесвіту вони міркують на основі досвіду земного життя, що є явно безглаздіця, бо Земля не є осередком Усесвіту, а лише ледь помітна крапка в однім із куточків зоряного Всесвіту. В цьому розумінні досить доречно виділяє себе знаний зарезанаєць Фламаріон, але про це далі.

Науковці іншого погляду вважають, що в Усесвіті є багато зажитлених світів, до того ж життя там зовсім відмінне від земного, хоча в загальних рисах в фізико-хімо-біологічних проявах totожне з земним. Очолювачем цього гурту науковців є молодий науковець англієць Гойл. Він гадає й вираховує, що за 4.000.000.000 років (такий вік найстарших зір) в Молочнім Шляху могло з'явитися біля 10.000.000 планетних систем.

Якщо припустити, що лише одна з кожних таких систем матиме умови, придатні до життя, то таких буде біля одного мільйона планет. Але тому, що ми знаємо, що з усіх планет сонячної системи лише одна наша Земля напевно зажитлена, то зробімо ще одну поправку, в наслідок чого матимемо ще одну підставу допустити можливість існування принаймні — 100.000 планет, totожних із Землею. Але ж маймо на увазі, що в Усесвіті, крім Молочного Шляху є ще 36.963.163 Галактики з мільярдами зір, то звідси виходить висновок на користь існування мільйонів зажитлених світів, або в усякому разі придатних до зажитлення іх.

Але ще ще не все. Я хотів би висловити свій погляд на це питання. Як ви завважили, я сказав, що можна гадати, що наявність планет, придатних до життя, становить 1.000.000. Це слово "планет" каже виразно на те, що науковці вважають, буцім то життя можливе лише на планетах, тобто на охолоджених супутниках гарячих сонць-зір, від яких вони одержують світло та тепло й різні промені, що

ніби створюють умови до життя такого, як ми його розуміємо в його земному вигляді — світло, повітря, вода, тепло тощо.

Цим виключається життя на сонцях або на темних зорях чи на безповітряно-безводних місцях, чи там, де атмосфера складена з вуглевасу та отруйних заради земного життя газів. Свого часу Фламаріон писав, що хоча перві матерії всходи в Усесвіті буцім то однакові, про що доводять і астроїди та спектральна аналіза, їхні поєднання під виглядом різних чинників (напристрашного атмосферного тиску або велетенської сили тяжіння) можуть бути різні, що створює різні умови, але де всетаки життя в невідомій нам формі можливе, хоча воно й поза нашим найпамічним уявленням.

Більше цього, якщо життя на Землі можливе навіть не лише на суходолі й у повітрі, але у морських глибинах, під жахливим тиском води й у воді, і на снігових горах, і в пісках пустелі, і в глибинах землі без світла й ніби без повітря, якщо життя так роянє на Землі, що життя житлить у житті (бактерії й бацили в утворах живих істот), то чому ж життя не можливе не на основі згораємих у вогні поєднань первів водню, кисню, азоту та вуглецю, а, скажім, на основі силікатів (кремнезем, азбест), що є вогнетривкі?

Адже, що таке життя? Це поєднання живої або життєвої снаги та психичного (неречовинного) початку або суті з матерією. Хто, крім Бога, може вказати психічному початкові (назвім його перві психонаами) з чим воно може та з чим не може з'єднуватися на принципі рівнобіжного співіснування, як, наприклад, співіснування в людині тіла, душі (психіка) та духа (іскра Божа)? Чому психони можуть з'єднуватися з поєднаннями C, O, H та N, але не можуть з'єднатися з силікатами, азбестом та іншими незгораємими речами?

А якщо можуть, то висновок такий — життя, хоча й незрозуміле нам, можливе й на сонцях і на зорях. Це, так іби мовити, теоретичне розумування, принципове. Захищати його ми не захищатимемо. Але заради легкості розумування відкинемо ці мож-

ливости, а зупинимося на тому, що більше ймовірне — життя можливе в яких завгодно поєднаннях первинів матерії, — тоді ясно буде, що на тисячах планет життя можливе, а в тому числі й на всіх планетах нашої сонячної системи.

Але — яке життя? Це вже інше питання, питання другорядне. Якщо судити з тотожності з Землею, ми можемо прийти до думки, що в силу Божеського Закону (або волевиявлення) поступінності (бо Богу нема чого поспішати, Він бо позачасом) життя створюється згідно з законом розвитку (еволюції) від нижчого до вищого, доки не буде вивершене “вищим творення” — найбільш можливим заради певної планети, після чого вона (планета), виконавши своє призначення Творця, починає старіти й помирає.

Отже, якщо на інших планетах нашої сонячної системи тепер нема людей, тобто вищих розумних істот, за винятком Землі нашої, то або вони були та зникли в ході розвитку та ввитку (еволюції), або ще не з'явилися, але з'являться в належному часі, коли волею Бога будуть створені ім відповідні умовини життя.

Те саме треба сказати й про планети й інших безчисельних зоряніх чи сонячних систем, як нашого Молочного Шляху, так і поза ним. Такий

ПО ПРИЧАСТИ.

Так ясно все... Мов в усі тихо...
І все мені святкове й чисте,
І Дух Святий літає й диха, —
Втекло буденне й особисте...

Я по Причасті... Бог зо мною,
І Дух Святий бринить у серці...
І тихо й ярко, мов весною,
Як диші лéгіт на озерці...

Закрив я міцно людські очі,
І обняв душою Божі Нозі...
І Пісні бринять, і Гімн рокоче,
Бо все життя тепер — у Бозі!...

І ллється Слово з уст Христове,
І в дúші вірних злива лине, —
І життя кладеться чисте й нòве:
З Тобою вкупі, Божий Сине!...

† Ларіон.

20.VI.1965. Транскона.

науковий бік цього питання, так би мовити — біозорезнавчий.

Філософська думка таюж не може бути чужою цьому питанню. Всеєвіт називають згрецька “Космос”, що означає — лад. Наколи — лад, то значить, — дощільність. Вище панує над нижчим. Нижче служить вищому, вищим потребам. Життя випадає визнати за найвищий принцип. Наколи світи були утворені колись, їх творять (чи вони творяться) тепер й надалі будуть творені, то ще повинно мати якусь мету, а ця мета — життя в його найможливіших різноманітних проявах усюди й у всьому.

Саме тому життя й повинно бути всюди в світах. Зорі народжуються, достигають, виловлюючись життям, старіють і помирають, іноді потрапляючи в сутічку з іншими зорями чи планетами чи кометами й чи то зударивши — розпадаються, а чи спалахнувши — знову проходять коло розвитку. Філософська думка не може стати на ідеї про безжиттєвий, безмежний Усесвіт.

Тепер перейдімо до найважливішого питання — до релігійного боку думки про багаточисельність за житленість світів.

З погляду езотеричного знання (таємновідомства, теософії), помимо фізичного тривимірного світу існують інші світи — метафізичні: Австральний, Ментальний, Духовий. Християнство утважено також визнає наявність інших світів, кажучи про тре те Небо Апостола Павла, про Рай і пекло, про Царство Боге або Небесне. Але подумаймо не про метафізичні світи, населені небесними життями (Анголами, Святыми, душами померлих і, можливо померлими душами зорежитцями), а про фізичний світ тривимірного Всесвіту, про світи видимі, про зірки нашого Всесвіту.

Чи є там на них життя? Що про це розповідає Св. Письмо? В Св. Письмі про це нічого не сказано: ні “за”, ані “проти”. Але що не заборонено, те, значить, дозволено? А наколи нема в Писанині (Біблії) заборони думки за житленісти світів, то допущення такої думки не може бути гріхом, бо не порушує жодної заборони.

(Кінець буде).

М. Лавренко.

УКРАЇНЦІ НА ПЕРЕСЛУХАННІ КОРОЛІВСЬКОЮ КОМІСІЄЮ.

В дніях 17-19 травня 1965 р. відбулися в Вінніпегу, в приміщенні провінціального парламенту, чергові переслухання Королівської Комісії для справ двомовності й двокультурності Канади.

Побіч інших етнічних груп такі українські установи виступили перед комісією: Комітет Українців Канади — централя і відділ у Вінніпегу, Комітет Українок Канади, Українська Греко-Католицька Архиєпархія, СУСК та Українська Вільна Академія Наук — УВАН в Канаді.

В складі делегації УВАН були: д-р М. І. Мандрика — голова, Митрополит Іларіон (д-р Ів. Огієнко), проф. М. Боровський, проф. Ю. Любинський, С. Мухин та пані О. Войченко.

З цікавих рекомендацій українських груп треба відмітити вимогу конституційного визнання української мови й культури та домагання українського університету для степових провінцій Канади, яке висунув декан філософічного факультету Колегії Сен-Боніфас, француз о. проф. Гі в часі переслухань 17-го травня.

Нав'язуючи до його слів, пані О. Войченко поінформувала Комісію, дні 19 травня, що УВАН в Канаді «сповіняла до певної міри й ролю університету поза науково-дослідчу ділянку, у формі "академічних викладів", що відбуваються безпереривно від 1949 р. й до сьогодні.

Дуже замітним був виступ Митрополита Іларіона (д-ра Огієнка), який висловив глибоку віру в світлу майбутність українців в Канаді, підкреслюючи широкі заходи канадійських українців на полі освіти, притягив молоді до рідних Церков та невмирущість української вікової культури.

В Канаді, — він сказав, — українська культура розвинеться, як запашна квітка, яка дасть багато загальній канадійській культурі. Треба ту квітку доглянути й охоронити!

Це був перший виступ в українській мові (чого домагалася делегація УВАН), переказаний коротко по-англійськи і переданий на письмі в повному перекладі.

В стінах Манітобської легіслатури вперше

пролунало українське слово з уст сеньора української науки.

Був це теж перший виступ українською мовою за два роки праці Королівської Комісії в Канаді ("Укр. Голос" ч. 22).

Про це саме "Свобода" в ч. 98 за 26 травня 1965 р. подавала: "Дуже замітним був виступ Митрополита Іларіона (д-ра Огієнка), який висловив свою віру в світлу майбутність української мови й культури в Канаді. Це був перший виступ, ведений в цілому в українській мові, що його для комісії подано в сконденсованім англійськім перекладі".

Про це подало і багато іншомовних органів.

● Українська Вільна Академія Наук (УВАН) в Канаді.

Блаженнішому Іларіонові, Митрополитові Української Православної Церкви в Канаді.

Блаженніший Владико!

Ваше Слово, проголошене на переслуханні Королівської Комісії в справі двомовності, 19 минулого травня, було першою публичною маніфестацією української мови в дворічній праці названої Комісії і в стінах Манітобського парламенту, особливо важкою ще й тим, що це Слово було з уст заслуженого сеньора української науки й високого достойника українського народу. Воно набрало широкого розголосу в пресі і здобуло собі шире призначення.

Для Королівської Комісії не було зроблено дослівного перекладу вербально, бо це було фактично неможливим. Але для актів Комісії переклад є необхідним, і тому ми його зробили, з дуже малим скороченням, та відіслали до Комісії.

Копію з названого перекладу для Ваших архівів, Блаженніший Владико, знайдете при цьому листі.

Також знайдете тут вирізку з нью-йоркської газети "Свобода" про наше переслухання. В інших часописах були надруковані приблизно такі звіти, як в "Українському Голосі", ч. 22.

З глибокою пошаною

Д-р М. Мандрика.

ВІЗИТАЦІЯ БЛАЖЕННІШОГО МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА В ГРОМАДІ СВЯТОЇ ПОКРОВИ В МОНТРЕАЛІ.

Плянування й підготовка до Візитації тривають, звичайно, досить довго. Але ось уже й той день, коли Владика прибуває. Зустрічати на летовище їдуть О. Настоятель, Голова

Громади й кілька членів Управи. Там зустріли обох Настоятелів Собору Св. Софії і декого з Управи. Писав Владика, що їде не зовсім здоровий, проти волі лікаря. Тож, в

деяким занепокоєнням, стараємося зустріти його аж на сходах з літака. І тут же, як і колись ще трохи літньою, привітала Владику гарною китицею квітів учениця Надія Костюк.

Поки чекали на речі, Владика поділився деякими думками зо всіма присутніми, найперше щодо Собору, що якраз так жваво підготувався до його йде.

Приїхавши на місце, Владика найперше заїшов до Церкви помолитися, оглянув наші залі, класні кімнати. Звичайно, за три роки часу є багато змін: викінчено підлогу, помальовано Церкву всередині, придбано чудові панікадила, а ззовні обгорожено і віторядковано подвір'я. Зупинився Владика у О. Настоятеля тут же при Церкві. Після вечери, без відпочинку, так потрібного з дороги, треба було йти на Всенічну. Владика молився в стасії, а служили 4 Священики. Чудово співали хор.

При кінці Всенічної Владика поблагословив всіх вірних.

У неділю 9-го травня — довгоочікуваний день Візитації. Зустрічають на брамі Голова Громади В. Сойко й довголітній Старosta О. Кісіль з хлібом-сіллю. Діти з кошиками живих квітів, вистроєні вздовж хідника, а одна з них, Галина Жовточукка, коротеньким словом привіту й китицею білих гарних квітів вітає від школи Владику.

При вході до Храму О. Настоятель привітав Владику з проханням помолитися за всесь наш народ, за розквіт Св. Церкви і цієї Громади зо всіма парафіянами її.

Служба відбувалася вроčисто при переповненім Храмі. Сильно співали хор під управою І. С. Козачка. Глибокозмістовна, повчаюча проповідь Владики на євангельську тему, дещо достосовуючи до наших сучасних обставин життя.

Зараз після Відпustу Настоятель подякував Владиці за великий труд, Молитви, науку, а також О. Протопресв. В. Слюзорові, О. С. Цитухну й О. Ф. Легенюкові (що відслуживши у Св. Софії ще встиг на частину Служби). Також хорові й усім гостям та парафіянам, запросивши всіх на Братський Обід.

Владика ж пригадав усім, що 10 років тому у Вінниці він висвятив О. Олександра у Священичий сан, поздоровив його з ювілеем і поблагословив його по-батьківски, побажавши здоров'я і дальших успіхів у праці на ниві Христовій.

Многолітня Владиці, Єпископатові, Королевій, Урядові, Духовенству й Вірним тут і по всьому світі, виголосили Отці О. Костюк і Ф. Легенюк.

Промова Блаженнішого Владики Митрополита на обіді про загальний стан Української Православної Церкви і нашої в Канаді зокрема, вислухана з великим зацікавленням. Кількість і час інших промов були по можливості обмежені, як також і концерт після цієї офіційної частини.

Отець В. Слюзор, як Голова Місійної Округи, привітав Владику з 25-літтям його Архіпастирського служіння, коротенько пригадавши заслуги Ювілята перед Церквою й народом. На столі ж перед Ювілятом, у формі книжки розкритої з написом "Вітаємо Вас, Владико" — лежав гарний, спеціально приготований торт. Всі встали і проспівали Многоліття.

Голова Жіночого Товариства пані В. Канарейська, разом з Головою Громади п. В. Сойком, підійшовши, привітали з 10-літтям О. Настоятеля і вручили букет гарних квітів. Відповідаючи, О. Олександер сказав, що найперше дякує Владиці Митрополитові за науку й уділення Таїнства 10 років тому, своїм дорогим Батькам за все, що дали в тих тяжких умовах, як також Управам Громади й Жіноцтва за честь і шану.

Найбільше ж Всемилостивому Господеві за всі Його щедрі Дари для нас.

Від місцевого Відділу КУК говорив коротко проф. А. Степовий, від ОДУМЮ — В. Перегат, що є Головою місцевого Відділу. Голова Громади, що був і господарем, сказавши дещо в імені Управи й Громади, попросив до слова на закінчення О. Настоятеля.

Переглянувши коротко пройдене й зроблене за відносно короткий час життя наших людей у цьому найбільшому місті, О. Олександер вказав і на те, що ще чекає дальшої настирливої праці, а найперше про борг, який ще тяжить на всіх нас, та закликав до дальшої жертвенності працею та грошем. Збірка, враховуючи те, що це вже третя Візитація на протязі року, була досить успішною.

Закінчено програму концертом у честь Блаженнішого Владики, а одноразово й День Матері відзначено відповідною тематикою пісень у виконанні ОДУМівського хору з п. Козачком, тріо і сольоством та декламаціями творів Митрополита.

В понеділок відбулися наради Місійної Округи в Св. Софії, де було присутнє все Духовенство, включно з Оттавою. Перед тим Владика також оглянув Церкву.

Увечері у нашій залі відбулися сходини-прийняття Управи й частини громадянства, щоб ще раз вішанувати дорогоого Гостя, більше побачити й послухати ще щось.

Голова Громади попросив О. Настоятеля провести Молитву. Всі проспівали Христос Воскрес, а потім О. Олександер найперше поздоровив Владику ще раз з його 25-літнім служінням в найвищому духовному сані, а потім передав головніші моменти з життя й невтомної праці Ювіята.

Зaproшеній до слова, Владика сам ще отповів багато цікавого, може й мало кому, крім нього самого знаного, зо свого життя, що всі з великим зацікавленням слухали, а потім належно подякували.

Сестриці з нашого Відділу Союзу Українок ім. Лесі Українки, погостили всіх чаєм чи кавою і при тім почаствували тортом із вище-

згаданої "книжки".

Після Молитви було зроблено знімки — спочатку Управа Громади з Владикою та Настоятелем, а потім всі присутні разом, на пам'ятку про Візитацию й цей вечір.

У вівторок 10-го травня О. Настоятель з Добродійкою стішлися на летовище, везучи дорогого Гостя додому. Там зустрілися з обома Отцями із Св. Софії і всі разом попрямували знову аж до літака, де попрощалися зо своїм духовним Батьком, побажавши щасливової подорожі й дальших успіхів у великій праці, при добром здоров'ї ще на багато літ.

О. О. К.

ЦЕРКОВНА ХРОНІКА.

● Митрополичі Канонічні Візитациі літом і восени 1965-го року.

● Неділя 1-го серпня — Митрополича Канонічна Візитация в м. Кенора, Онт.

● Субота — неділя 14-15 серпня — Митрополича Візитация в Інституті Митрополита Петра Могили в м. Саскатуні.

● Неділя 26-го вересня — Митрополича Канонічна Візитация в м. Ванкувер, в Церкві Пресвятої Тройці.

● Неділя 3-го жовтня — Митрополича Візитация в Митрополій Всеканадійській Катедрі Пресвятої Тройці в м. Вінніпегу.

● Неділя 17-го жовтня — Митрополича Канонічна Візитация в Соборі Св. Покрови в м. Вінніпегу. 40-ліття Св. Покровської Громади.

● Митрополича Візитация в м. Едмонтоні відбудеться в неділю 31-го жовтня. Разом з Візитациєю Блаженніший Митрополіт Іларіон освятить новопобудовану Катедральну Авдіторію та Недільну й Українську Школу.

● Митрополича Візитация в м. Торонто відбудеться 5-го грудня 1965-го року.

● Від Сходу до Заходу.

Цього 1965-го року Блаженніший Митрополіт Іларіон розпочав свої Митрополичі Канонічні Візитациі свою поїздкою на Схід і на Захід Канади, — 8, 9, 10 і 11-го травня проплив 4 дні в Церкві Св. Покрови в Монреалі, а 5, 6, 7 і 8 — в м. Волей біля Ванкуверу, проплив теж 4 дні.

В обох Церквах Митрополіт високо вро-
чисто служив з місцевим Духовенством, силь-
но й глибоко проповідував, по братському
обіді говорив змістовне своє Слово.

Храми були переповнені.

А в понеділок 10-го травня і 7-го червня відбулися Місійні Збори в обох містах, — Митрополіт давав багато інформацій з церковного життя, багато вияснень з біжучого життя.

Обидві Громади: Св. Покрови в Монреалі на чолі з О. Олександром Костюком і Церкви в м. Волей з О. Петром Блажуком справді належно розбудувалися й сильно зросли. Обидва Отці багато й віддано попрацювали!

Митрополіт говорив своє Слово в обох Церквах ще й в понеділок увечері.

● Велична Митрополича Візитация відбулася ще 20-го червня в м. Трансконі під Вінніпегом. Це новий Храм, гарно побудований. Митрополітові сослужили Отці Тома Ковалишин і Степан Ярмусь. Храм був переповнений. Прекрасно співав Хор під управою п. Мороза.

● Подяка. Ваше Блаженство!

Цим висловлюю сердечну подяку в імені Церковного Заряду і членів Падафії Успіння Пресвятої Богородиці в Волей, як рівнож від усієї Місійної Округи Ванкуверу.

Ваш чотиридennий труд, Канонічна Візитация та Апостольська праця назавжди залишиться глибоко закарбовано в пам'яті віруючих синів і доньок Української Православної Церкви в Канаді. Особливо й стократно дякуємо Вашому Блаженству за Відправу вро-
чистої Св. Літургії, та за глибоко змістовну проповідь: "Основи Християнства", якою на-
кормили нашу Благочестиву Громаду і сотні участників цього великого торжества. Ваше високоцінне Слово і в позаобідній програмі сильно захопило всіх присутніх, яких піднесло на дусі, а головно, коли Ви з належним

виясненням розповіли про ідеологію Української Православної Церкви, як Церкви Апостольської, що її Основоположником був Св. Апостол Андрей Первозваний.

Сердечно дякуємо і за Вашу участь у наших Місійних Нарадах, як нашему Почесному Голові, що Ви нам дали високоцінним викладом, належні вказівки й настанови, якими Священик повинен бути духовно озброєний.

Третього дня увечері у викладі Ви також сильно скріпили авторитет Священика. Глибоко вірю, що наша Громада й приязні Заряди з сусідніх Громад будуть належно керуватися Вашими дороговказами, які відтепер будуть пристосовувати по місцевих Громадах для кращої й плідної праці церковно-громадського життя.

Ми вдячні також Вам, що всі наші вірні мали ще раз змогу і добру нагоду переконатися, що Ви є Великий Учитель Української Православної Церкви в Канаді і сильний Оборонець Св. Православія.

Нехай же Господь подасть Вашому Блаженству якнайбільше сил, здоров'я й добро-го успіху, щоб Ви ще багато літ працювали для ще більшого розвитку нашої Св. Церкви та для добра й спасіння українського народу!

Прошу Ваших Святих Молитов на дальшу нашу працю!

З любов'ю в Господі О. П. Б л а ж у к.

● Привіт.

Його Блаженству, Високопреосвященнішому Архієпископові і Митрополитові Української Православної Церкви Кир Іларіонові, Вінніпег, Канада.

Ваше Блаженство!

Четвертий з'їзд Об'єднання Українських Ветеринарних Лікарів, який відбувся 29 і 30 травня 1965 р. в Чікаго, ЗДА, виніс одноголосну постанову переслати Вашому Блаженству від усього членства ОУВЛ вияви глибокої синівської любові і пошані та рівночасно зложити якнайкращі бажання Божого Благословення у дальшій праці Вашого Блаженства для добра нашої Української Церкви та Українського Народу!

За Президію З'їзду: Роман Романович, Голова, Іван Білоскурський, Секретар.

● Постанова XIII Собору в справі винагородження Священиків.

Розглянувши справу недостатнього винагородження Духовенства нашої Церкви, Тринадцятий Собор постановляє, що мінімальне винагородження для Священика повинно бути щонайменше \$250.00 місячно в додатку до безоплатної резиденції з повним її утриманням, а також з допомогою Священикові на

авто, яке він вживає для потреб церковно-місійної праці.

Собор припоручає Проводові Церкви перевести цю постанову в життя.

● Єпархіальний З'їзд Західної Єпархії відбудеться в м. Едмонтоні у вівторок і середу 2-3 листопада 1965-го року. На цей З'їзд прибуде і Блаженіший Митрополит Іларіон.

● Єпархіальний З'їзд Східної Єпархії відбудеться цього 1965-го року 2, 3 і 4 грудня (четвер, п'ятниця й субота). На З'їзді буде і Блаженіший Митрополит Іларіон.

● Нова церковна Аудиторія постала в м. Едмонтоні. Вона велика й велична, обійтися в 350.000 доларів. Її врочисто освятить 31-го жовтня 1965-го року Блаженіший Митрополит Іларіон.

● Всеканадійський З'їзд Союзу Української Молоді Канади в Гемілтоні, Онт.

Світлий З'їзд!

Сердечно вітаю Всеканадійський З'їзд СУМК-у, і широко бажаю йому повних успіхів у його праці!

Молю Милосердного Господа, щоб подав Вам усім найбільше сил для великої праці на добро нашої української молоді.

Усі ми повинні працювати якнайбільше для великого розвитку українського народу в Канаді.

Основою духової культури народу є його Церква, і я всім серцем своїм закликаю всю українську молодь міцно гуртуватися біля своєї Української Православної Церкви, яка принесла нам культуру і створила українську націю!

Кличу Боже Благословення на ввесь З'їзд і на його благочестиву працю!

28.VI.1965.

† Митрополит Іларіон,
Ваш постійний богомолець.

● Закрито Луцьку семінарію. Як подає преса закрито Духовну Семінарію на Волині в м. Луцьку. Це вже остання Семінарія в Україні. Є ще Семінарія в м. Одесі, але вона не чисто українська.

Хто хоче навчитися української літературної мови, той конче набуде собі

“ГРАМАТИЧНО-СТИЛІСТИЧНИЙ СЛОВНИК

ШЕВЧЕНКОВОЇ МОВИ”.

Склад Митрополит Іларіон.

1961 рік. 256 ст. Ціна 2 дол.

“УКРАЇНСЬКА ПАТРОЛОГІЯ”, — ВІДГУКИ ЧИТАЧІВ.

● Дружина і я сердечно дякуємо Вам за надіслану нову Вашу книгу “Українська Патрологія”.

З глибокою увагою ознайомилися з її змістом. Враження таке: Прекрасний, поважний початок видання Вашої багатодесятирічної науково-дослідчої праці, що клаude початок нової, вельми цінної української науки.

Щиро бажаємо дальнього успіху, як в цьому, так і в усіх інших Ваших задумах на добро Христової Церкви та для розвитку духовної культури людства, зокрема — України.

Бажаємо також якомога скоріше прийти до повного здоров'я!

Щастя Вам, Боже, на все добре!

З глибокою до Вас пошаною і вдячністю Чікало, Ілл. Інж. І. Оберемко.

● Дякую за нову Вашу працю “Патрологія”, що є конечно потрібною завжди у праці Священика. Самий спосіб викладу і впорядкування матеріалу дуже зручний, легкий, бо є поазбучний список, у хронологічному порядкові, а також і Місяцеслов, а перед тим усім ще й вступна частина.

А в нас так мало є духовної літератури. Отже, це свіжий здобуток, за який щира дяка й призначення Авторові. О. Ол. Костюк.

● З вдячністю підтверджую одержання цінної праці нашого Блаженнішого Митрополита Іларіона: “Українська Патрологія” і надсилаю скромну вартість її, — один долар.

Прийміть від мене подяку за надіслану книжку, і з пошаною залишаюся Ваш З. Дончук.

● Нову книжку Блаженнішого Митрополита Іларіона “Українська Патрологія” отримав, — цінна книжка.

Прошу вислати ще один примірник. Належність в сумі 2 дол. висилаю в готовці.

З християнським привітом, М. Ворон.

● “До Видавництва “Наша Культура”.

Я висловлюю сердечну подяку Його Бла-

женству, Блаженнішому Митрополиту Іларіону, за видання “Української Патрології”. Яка цінна ця книжка для Духовенства, а також і для українських родин!

До цього часу не було Української Патрології, бо не було кому її видати. Нехай суміліно користають всі з виданням Блаженнішого Митрополита Іларіона, з його цінних рук. Нехай його кожне друковане Слово Боже приносить Славу Божу і Спасіння душ нашого многостражданного, розбитого українського народу!

Остаюсь з глибокою пошаною й любов'ю у Христі Господі Прот. А. Мірощенко.

● Дякую за прислане мені новітнє видання з минувшини українського християнського життя — “Українська Патрологія”. Тільки наш, покликаний Божим Пророчеством, Блаженніший Митрополит Іларіон виконав Святу Духовну працю, видобуту з затрачення, яка має неоцінене значення, і дає історію з життя українського народу. Йосип Костецький.

● Ваше Блаженство, Митрополите Іларіоне!

Нижче підписаній широ дякує Вашому Блаженству, що згадали й мое ім'я, вислати на мою адресу “Українську Патрологію”, цю дорогу книжку про Святих Отців наших, Служителів Богу й нашій Православній Церкві.

Висилаю 5 дол. на дальнє поширення книжки про наших Святих, заслужених Богу, Служителів Йому, що страждали в життєвих муках з любов'ю до Господа для поширення нашої Православної Церкви на славу Бога Отця, і Сина, і Духа Святого по всі дні життя.

Щиро дякую Вам, бажаю многії літа служити Господу й оставити у пам'яті великий спомин.

Від широго серця й душі моєї бажаю Вам від Господа всього, що Вам наймиліше й найдорожче, і остаюся з пошаною Василь Стадник.

УСІ ДОПОМАГАЙМО “ВІРІ Й КУЛЬТУРІ”

● На Фонд. Висилаю в сумі 20.000 дол. на Пресовий Фонд “Віри Й Культури”. Прошу ласкаво прийняти від мене що скромну жертву, в будущому постараюся вислати більше. Отець Прот. Л. В. Дячина.

Сердечно дякуємо!

● З Похорону. В прилозі пересилаю на Фонд “Віри Й Культури” \$5.00, зібраних на Похороні сл. п. Миколи Романчука з Ст.

п. Магдалинин Баланюк з Кемсак, Саск., на Пресовий Фонд “Віри Й Культури”.

З християнським привітом Свящ. П. Бублик.

Усім сердечна подяка!

● З Похорону. В прилозі пересилаю на Фонд “Віри Й Культури” \$5.00, зібраних на Похороні сл. п. Миколи Романчука з Ст.

Джуліен, Саск. Збірку зробив Отець Микола Степченко.

Усім сердечна подяка!

● На Фонд. При цьому засилаю \$1.00 за "Українську Патрологію", а \$4.00 на Фонд "Віри й Культури". З поважанням Леонід Гуменюк, М. Д.

Сердечно дякуємо!

● З бірка на "Віру й Культуру" у Св. Покрові в Монреалі 10-го травня 1965 р.:

О. О. Костюк	2.00
М. Жовтоніжка	2.00
В. Сойко	2.00
В. Канарайська	2.00
А. Томчук	2.00
I. Камбула	2.00
Г. Леніко	1.50
I. Передерій	1.00
И. Кудін	1.00
А. Степовий	1.00
М. Моспан	1.00
М. Аксюк	1.00

В. Вусатий	1.00
Б. Дніпровий	1.00
Р. Сапон	1.00
I. Михайлівський	1.00
A. Мельник	1.00
O. Сидор	1.00
B. Хуторна	1.00
B. Мельник	1.00
C. Грицина	1.00
Разом	27.50

Усім сердечна подяка!

● На Фонд "Віри й Культури" зложили:	
О. Прот. Г. Туржанський	5.00
Д-р А. Лібашевський	2.00
Василь Велещук	1.00
Петро Сахневич	1.00
С. Маков	1.00
М. Сіміренко	1.00
Іван Костецький	1.00
П. Воробйовський	1.00
М. Понеділок	0.50
Г. В. Гричук	0.50
Сердечно дякуємо!	

ЕТИМОЛОГІЧНО-СЕМАНТИЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

Видання друге.

Алф. пол. XVII в. 54: "Асýрія — Междор'чіє, еже індъ нарічется Месопотамія. Се Междор'чіє во странахъ халдъйскихъ, идъже первіє явися Аврааму Господъ, Авраамъ бо родомъ халдеянинъ бъ".

Асиста звичайне в З. У., з лат. assistere бути присутнім, помагати. Це слово в літ. м. не вживане, тут товариство, оточення, присутність.

Асистент, -та — помічник спеціяліста, науковця. З лат. assistens — помічник, від assistere — помагати, стояти при, бути присутнім. Це зложення: As (ad) та sistere стати, стояти.

До нас прийшло на поч. XVIII в. через нім. Assistent.

Сл. поч. XVIII ст.: "Асістент — помощник".

Асистувати — бути присутнім для допомоги фахівцеві. З лат. assistere — помагати, стояти біля кого. До нас прийшло в к. XIX в. з нім. assistieren. Рос. ассистировать.

Аскеза — суворе життя, подвиг. З пр. áskesis вправа, від гр. askéo —

вправлятись, привчатись. До нас прийшло в XIX в.

Аскет, -та — подвижник, пустельник, людина суворого життя. З гр. askétes, від askéo — привчаєшся. Нім. Asket. У нас відоме в XVII віці перше в формі аскит.

Лекс. 1627 р. 220: "Скитник — аскет" зоветься.

Див. Скитник.

Аскетизм, -му — вчення про релігійне життя через самозречення, nauка про суворе подвижничче життя. З гр. asketés, через нім. Asketismus. До нас прийшло в XIX віці.

Аскетичний — подвижничий. З гр. asketikós та саме. У нас відоме з XVIII ст. Рос. аскетический.

Асмодей, з гебр. Ашмодей (в Книзі Товія) злій демон.

Алф. XVII в. 68: "Азмоде́с — бъс или бъсовське імя".

Асонанс, -су — співзвучність. З лат. assonatio — відзвук, від assonare — відгукуватися, sonus — звук. До нас прийшло на поч. XIX в. через фр. assonance.

Асоціанс у віршах — це рима, яка основана на однаковості наголосованого голосного в словах, що римуються, при неоднаковості приголосників. В асоціанських кохався Т. Шевченко. Напр., він римує: милив — полюбила, молоду — сироту, широкий — високі, на ту пору — в синім морі і сотні т. ін. Багато поетів не вживають асоціанс, як мало музикального.

Асоціювати — поєднувати. З лат. associare — єднати, поєднувати. До нас прийшло на п. ХХ в. через нім. assoziieren — поєднувати.

Асоціація — об'єднання, союз, спілка, з лат. associatio, те саме, від associare — єднати, socius — союзник, друг. До нас прийшло в XVIII ст. через фр. association.

Означені асоціації у нас багато: об'єднання, союз, спілка, орден, товариство, компанія і ін., часто з синонімічним відтінком.

Аспект, -ту — точка зору до чого. З лат. aspectus — погляд. До нас прийшло в XVIII в. через фр. aspect.

Аспид, -да — отруйна змія, переважно — зла людина. Ст. сл. аспідъ, слово відоме з ст. сл. пам'яток XI віку. З гр. aspis — труйлива змія, викрита щитовидною лускою, звідки й назва змії, бо гр. aspis — щит.

Аспід див. гаспід. Харчук І. 77: З усього світу поєднанням сюди, аспи-

ди! “Аспід проклятий”, Харч. I. 132.

Лекс. 1627 р. 354: “Аспіда — уж малій єдовитый, або змія”.

“Аспіда есть змія крылатая, нос имъет птичей, и два хобота. А в кое земли вселится, ту землю пусту учinit. Живет в горах каменныих. Не любит трубного гласа” (Алф. пол. XVII в. 606).

Аспідний, аспідна дошка, — з гр. aspis, -idos, ст. сл. аспідынь — аспідний, аспідъ — твердий сланець, на виготовленій з нього дощі пишуть грифелем. З рос. перейшло через школу до укр. мови.

Аспірант, -нта — хто готується до якої посади чи якого наукового звання. З лат. aspirans — хто домагається чого, від aspirare — добиватися, прямувати, spirare — дути, задумувати. До нас прийшло в ХХ ст. через фр. aspirant.

Аспірантура — сукупність аспірантів. Див. аспірант.

Аспірін, -ну — (ацетилсаліцилова кислота) жарознижуючий і болезаспокоюючий засіб. Слово грецьке, від а — ні і назви рослини spirea, “не з Спіреї”, лат. spirare — дихати, жити. Популярне з нім. Aspirin. Лік цей відомий ще до Р. Хр., але повну дію його відкрив р. 1863-го ельзаський хімік Чарльз Гергард.

(Далі буде). † **Іларіон.**

Зміст 9 (141) числа за липень 1965-го року місячника Українського Богословського Товариства “Віра й Культура”:

Проф. П. А. Кондра: Короткий життєпис і 25-ліття Архіпастирської служби Блаженнішого Митрополита Іларіона — 1940-1965 роки.

† Іларіон: По Причасті. Поезія.

Архімандрит Іов: Паломництво по Святих Місцях Сходу. Афон.

Лейнід Бачинський: Релігійна тематика малюнків Тараса Шевченка.

† Іларіон: Денник моєї душі: XIV. Візьми нас усіх під Покрову! XV: Душа молити-ся бажає...

Проф. П. Одарченко: Рецензія на “Дохристиянські вірування” Митрополита Іларіона.

О. Володимир Левицький: “Дохристиянські вірування українського народу”. Рецензія.

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 дол., четвертьрічна 1 дол., окреме число 40 центів. Адреса: “Faith and Culture”, 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada.

Проф. П. Ковалів: Лексичний фонд літературної мови Київського періоду X-XIV століть. Автореферат.

О. Прот. М. Овчаренко. Мозок і машина.

М. Лавренко: У всесвітніх просторах.

Українці на переслуханні Королівської Комісії.

О. О. К.: Візитация Блаженнішого Митрополита Іларіона в Громаді Св. Покрови в Монреалі.

† Іларіон: Етимологічно семантичний Словник української мови.

Церковна Хроніка.

“Українська Патрологія”, — Голоси Читачів.

Усі допоможімо “Віра й Культурі”!

Хроніка українського культурного життя (на окладинці).

(Закінчення зо ст. 2 обгортки)

● **М. Рильський.** Президія АН УРСР в Києві прийняла постанову про нове академічне видання творів М. Т. Рильського. Підготовку цього видання доручено Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка, Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні та Інституту мистецтвознавства ім. М. Т. Рильського.

● Перша срібна медаль Канадської Наукової Ради для Уласа Самчука. Українська Наукова Рада в Канаді встановила срібну медаль за заслуги в діяльності української мови, науки, мистецтва і культури. Перше цього роду відзначення Наукова Рада признала письменників Уласові Самчукові за окремі заслуги в діяльності української літератури. Медалю вручив письменникові голова Наукової Ради проф. д-р Вертипорх на прийнятті з нагоди його 60-ліття з дня народження і 40-ліття його літературної діяльності, що відбувається в Торонто 7 травня 1965 р.

● **П. Чайковський.** У з'язку з 125-річчям з дня народження П. І. Чайковського академічний дитячий хор київського Палацу піонерів виступив у Кам'янці з програмою, складеною з творів великого композитора.

● Урочисте завершення пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні. В суботу 22 травня 1965 року відбулося у Вашингтоні урочисте завершення пам'ятника Шевченкові. У програмі цієї урочистості відбулося о год. 4-й по пол. вмурування документів у постамент пам'ятника і передання пам'ятника урядові ЗДА, а о год. 6.30 концерт і бенкет в готелі Мейфлауер.

● **Т. Шевченко.** За ініціативою Радомишльського відділення товариства краєзнавців у місті за участю громадськості споруджено пам'ятник Т. Г. Шевченкові.

● Конференція українських істориків. Четверта щорічна конференція українських істориків і дослідників суспільних наук відбулася в суботу 12 червня 1965 р. о годині 10 рано в будинку УВАН з доповідями, присвяченими козацькій і козацько-гетьманській добам в історії України. Доповіді виголосили: Л. Винар: "Генеза і рання діяльність української Козаччини", О. Пріцак: "Етимологія і зміст української козаччини", Т. Мацьків: "Цісарське посольство до Б. Хмельницького в 1657 р.", Б. Кочмарик: "Києво-Могилянська Академія в добу Козацько-Гетьманської України". Після доповідей відбулася дискусія.

● **Український переклад Гомерової "Одіссеї".** Український переклад Гомерової "Одіссеї", здійснений Борисом Теном, розглядала Комісія художнього перекладу СПУ. Учасни-

ки обговорення вирішили порушити клопотання про надання Борисові Тену за переклад вченого ступеня, — доктора філології.

● **Виставка українського мистецтва.** Захід Студентської Громади відбулася в Чіка-го в місяці червні 1965 року виставка під гаслом: "Українське мистецтво другої половини ХХ сторіччя на тлі світового мистецтва" — разом двадцять три картини й скульптури таких мистецтв: Борачок, Брицький, Бутович, Гніздовський, Гуцалюк, Геруляк, Крук, Левицький, Мілонідас, Мороз, Никифор, Соловій, Сологуб, Урбан та Холодний мол. Всі експонати зроблені після 1950 р., і є власністю Богдана Й Зені Ковальських, що мають одну з найкращих збірок українського мистецтва в Америці, не тільки сучасних мистецтв, але й тих, що творили в початках нашого сторіччя, як І. Труш, О. Новаківський, В. Г. Крічевський та багато інших. Згадана виставка, хоч в ній бракує може ще кілька імен, дала дуже добрий перегляд і перекрій того, що твориться тепер українськими мистецтвами в різних країнах світу, дала теж можливість порівняти наші осаги зо світовим мистецтвом.

● Житомирський вокально-хореографічний ансамбль "Льонок" протягом гастрольного місяця 1965 року дав п'ятдесят концертів у Киргизії — у Фрунзе, Пржевальську, Джала-Абаді, в гірських селищах Центрального Тянь-Шаню, в польових станах.

● Тривалу закордонну подорож з гастролями по Англії та Франції здійснило в 1965 р. ансамбль пісні і танцю Чорноморського флоту. Сімдесят концертів ансамбль даст у великих містах Англії і сорок у Франції. Перші виступи в Лондоні пройшли успішно.

● **Київський театр імені Франка** показав свою нову прем'єру — п'есу О. Корнійчука: "Сторінка щоденника". Глядачі тепло прийняли цю виставу.

● **Міст київської підземки.** У Києві споруджують новий міст через Дніпро. Ним підуть автомашини, а головне — поїзди підземки. Кияни його так і називають: "Міст метро" ("Радянська Україна" з 15 травня).

● **"Україна й Росія".** У видавництві Українського Технічно-Господарського Інституту в Мюнхені як перше число з серії "Монографії", опубліковано тут велику наукову працю померлого передчасно українського економіста-історика проф. Константина С. Кононенка п. н.: "Україна й Росія". Соціально-економічні підстави української національної ідеї, 1917-1960. Понад 530-сторінкова праця розкриває повністю російсько-большевицьку імперіалістичну і колоніяльну політику в народному господарстві України.

Mr. M. Woron
1714 — 26 Ave., S.E.
Calgary, Alta.



Return Postage Guaranteed by
"FAITH AND CULTURE"
101 Cathedral Avenue
Winnipeg 4, Man., Canada